

- Driemaandelijks contactblad 36ste jaargang nr. 2 (april – mei – juni 2024)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactieverantwoordelijke: Bart Pieters, Begijnhof 34, 8500 Kortrijk.
bart.pieters@skynet.be - 056 21 47 12
- Website: www.evangelielevensnabij.be

--- INHOUD ---

Blz. 2	Redactioneel
Blz. 3	House of Compassion
Blz. 7	Buizingen gebuisd
Blz. 8	Woke
Blz. 9	De kerk en Woke
Blz. 13	Ignace D'hert over Pinksteren
Blz. 15	In memoriam Henk Jongerius o.p.
Blz. 16	Klein verhaal
Blz. 18	De strijd om ideeën
Blz. 22	De eenzame eeuw
Blz. 24	De oorlog in Gaza en het christelijk anti-judaïsme
Blz. 30	Basicursus Hebreeuws
Blz. 30	Geloven in een andere wereld
Blz. 32	Rustpunt: Vrede

In de kijker

House of Compassion (blz. 3)

De kerk en Woke (blz. 9)

1. Redactioneel

*Ze zijn terug en niet teruggefloten
Hetzelfde slag dezelfde vlag hetzelfde lied
Ze zijn terug en niet teruggefloten
Dezelfde steen en toch nog weer gestoten*

Dat is een tekstfragment uit het lied *Ze zijn terug* van de Nederlandse groep De Jazzpolitie. Het staat op een cd uit 1993, was zelfs een hitje in Nederland en ik gebruikte het indertijd vaak tijdens bezinningsmomenten voor het laatste jaar secundair, opgehangen aan een beklijvend verhaal uit een concentratiekamp. Ik moest er in de weken voor de verkiezingen aan denken télkens ik de zege-zekere vertegenwoordigers van de extreem rechtse partij (en hun enge geestgenoten in het buitenland) zichzelf op de borst zag en hoorde kloppen: ze zouden er, daartoe gemandateerd door hun verwachte 1 miljoen stemmen, wel 'ns met de grove borstel doorgaan... De door hen gebruikte terminologieën in interviews en debatten maakten me bijwijlen bang, méér nog zelfs dan het beeld van de boksbal van Filip De Winter indertijd. Toen Tom Van Grieken dan Petra De Sutter op de schop nam was ik gedegouteerd.

Het zal toch niet wààr zijn zeker: vrouwen zó vroeg en zo vaak mogelijk in het kraambed, daarna bij voorkeur met het avondeten thuis bij de haard wachtend op hun kroost, jonge mensen van lgbtqia+-signatuur terug de kast in en wie twijfelt over het gender; je bent man óf vrouw of anders een relnicht die aandacht zoekt en een trend achterna loopt. Dat wie daarvoor uitkomt, dan online allerlei trollen over zich heen krijgt is voor hen 'collateral damage'... Kinderen horen thuis bij een mama en papa en al helemaal niet bij 2 papa's... Wat kan het leven toch eenvoudig zijn voor wie een dergelijke ideologie aankleeft...

Tijdens 'Eerste keus'; het puike VRT-programma voor en met 'first voters' zei presentator Tom Waes tegen een schooldirecteur dat het hem was opgevallen dat de laatstejaars goed op de hoogte waren van de politieke situatie. Hij had dat niet verwacht. Volgens de directeur kwam dat volledig op conto van de geschiedenisleerkrachten van de derde graad van de school die er méér dan hun werk van maakten... Tiens, is geschiedenis nochtans niet een vak dat (al lang) onder druk staat wat betreft het aantal lesuren? In mijn tijd waren dat er nog twee per week; ik vermoed in heel veel richtingen nu nog maar één.

Nog in 'Eerste keus' kregen we Eli te zien: moslim-leerling aan het Kortrijkse Guldensporencollege campus-engineering, de vroegere "vakschool" (V.T.I.). Zijn zusje van vier had godbetert van haar juf te horen gekregen dat meisjes gerust meisjes mogen kussen... Kijk, dààr moet het volgens Eli in de les nu 'ns niét over gaan: de school is er en al zeker nu het onderwijs zó onder druk staat, om bij te leren, "voor a b c d e en niet lgbtq", om het met de woorden van Vlaams Belang-lgbtqia+-excuuSTRUUS-met-dienst Chris Janssens te zeggen. Die wil als homo ook graag kinderen maar vindt nu eenmaal dat zulks niet hoort en speelt dan maar met zijn neefjes, zoals hij verklaarde in interviews.

Terug naar model-leerling Eli: in de edele koran, die hij belijdt, staat niets over lgbtqia+ en wil men er in zijn cultuur ook niet van weten. Connor Rousseau reageerde gepast op Eli's tussenkomst, vond ik. Leven en laten leven was het motto van Eli maar dan toch vooral als het in zijn kraam paste, precies.

De leuze van mijn middelbare school was indertijd *Leuker leren, liever leven* en ik had er de tijd van mijn leven. Zo kreeg ik er (in de godsdienstles!) te horen dat een jongen ook best op een jongen kon vallen en een meisje op een meisje. Thuis werd daar niet over gesproken en dus was ik blij dat ik het dààr te horen kreeg.

(Bart)

*'Er stonden drie kruisen op Golgotha.
Maar de boer hij ploegde voort.'*

Het gedicht van Weremeus Buning is een klassieker. Het is ook van toepassing na de verkiezingen. Die wekken tegengestelde gevoelens op: opluchting, ontgoocheling, euforie, berusting, en wat nog meer. Kruisen staan voor lijden, onmenselijkheid en onrecht. Maar ook voor hoop en opstanding. Met de verkiezingsuitslag is het niet anders. De enen zijn vooral blij dat de vleugels van Vlaams Belang werden geknipt. Anderen staan stil bij de dominantie van de nationalistische partijen. Nog anderen treuren om de zwakke score van de partij waarin zij geloofden. Maar er zijn bovenal zij die de hoop op een humaner Vlaanderen, België en Europa niet opgeven, en die enthousiast de hand opnieuw aan de ploeg slaan (Lucas 9, 62).

Ons tijdschrift wil je hiertoe een hart onder de riem steken. Want...
'Terwille van de boer die ploegt
besta de wereld voort!'

(Rob)

Koken kosten geld

Dank aan diegenen die na de eenvoudige oproep in het eerste nummer van deze jaargang hun abonnement al regelden. In deze editie voegen we het overschrijvingsformulier toe; het kan fungeren als reminder voor de abonnees van wie de oproep aan hun aandacht is ontsnapt. Het abonnementsgeld voor dit jaar bedraagt €20. Met wat u eventueel méér doneert ondersteunen we gelijkgezinde projecten.

2. House of Compassion

Verzet tegen uitsluiting van welke mens ook

253 - Om een lang verhaal kort te maken

Een nieuw project komt niet uit de lucht vallen. Waar liggen de wortels van House of Compassion? Op het einde van de 12e eeuw ontstond in West-Europa een nieuw fenomeen: de begijnen en de begijnhoven. Het begijnhof in Brussel werd gesticht in 1252. Het werd een van de grootste begijnhoven van ons land en van Europa. In 1372 verbleven er 1200 begijnen terwijl de stad 30.000 inwoners telde. Ze wijdden zich aan de zorg voor zieken en armen en waren actief in de lakennijverheid. De beweging was voor die tijd revolutionair en gedurfd. Ze stelden zich vrij onafhankelijk op tegenover de hiërarchische kerk en ook tegenover de Lakengilde. Ze voerden actie voor gelijk loon voor gelijk werk. In 1296 kwam er een collectieve arbeidsovereenkomst avant-la-lettre tot stand, waardoor ze hetzelfde loon ontvingen als andere arbeid(st)ers.

Aanvankelijk groepeerden ze zich rond een klein kapelletje. In 1275 werd er een gotische kerk gebouwd en in 1676 werd de huidige barokke kerk ingewijd. Ze bevat meerdere kunstschaten, o.a. zes doeken van de door Caravaggio beïnvloede schilder Theodoor Van Loon.

Een parochiegemeenschap met duidelijke keuzes

In 1987 werd Daniël Alliët verantwoordelijk voor de Nederlandstalige pastoraal in de Begijnhofparochie. Zijn bezieling en gedrevenheid versterkte de sociale bewogenheid van de Begijnhofgemeenschap. Er werden concrete projecten opgestart voor bejaarden, jongeren, kansarmen, thuislozen, migranten, vluchtelingen. Ook in de kerk zelf werden duidelijke keuzes gemaakt – keuzes die door de Franstalige parochie ondersteund werden. Drie voorbeelden.

De solidariteit met de 'mensen zonder papieren' (zonder wettig verblijf). De parochie had hen niet gevraagd om de kerk te bezetten maar ze heeft hen ook niet weggejaagd. Ze wilde hun stem versterken bij de politici en hun vraag om de in de wet voorziene 'regularisatie om humanitaire redenen' ernstig te nemen. Daniël noemt dit steevast 'de Rerum Novarum van deze tijd', vormen van moderne slavernij. Er zijn meerdere bezettingen geweest. De laatste van januari 2021 tot juni 2022. Veel 'sans papiers' beschouwen de Begijnhofkerk nog altijd als 'hun' kerk.

De onbekende drenkeling. Toen het aantal vluchtelingen dat verdronk in de Middellandse Zee een nieuw hoogtepunt bereikte en paus Franciscus een bezoek bracht aan Lampedusa werd bij het binnenkomen van de kerk een doods-kist geplaatst met de tekst 'de onbekende drenkeling'. Samen met de bijhorende informatie, krantenartikelen en foto's wilde men de bezoekers bewust maken van deze harde realiteit. De kist staat nu in de zijbeuk. De situatie van de vluchtelingen die Europa willen bereiken is alleen maar dramatischer en onmenselijker geworden.

De kapel van de Gulden Regel: 'Alles wat je wilt dat de mensen voor jou doen, doe dat ook voor hen' (Mt 7.12). Deze gedachte uit het evangelie vinden we terug in alle grote levensbeschouwingen, met soms letterlijk de zelfde bewoording: confucianisme (7e eeuw voor Christus), taoïsme, hindoeïsme, boeddhisme, jodendom, christendom, islam, humanisme. Samen met het christelijk verhaal vormt de Gulden Regel de basis van de spiritualiteit van House of Compassion. Het is ook de basis voor onze interlevensbeschouwelijke samenwerking.

Een museum... of een verhaal dat verder gaat

Toen Daniël Alliët in 2019 op pensioen ging – er was toen al geen Franstalige collega meer - en de Begijnhofparochie opgenomen werd in een groter geheel, stelde zich de vraag naar de toekomstige bestemming van deze mooie kerk. Nog een museum...?

Om de geest en het engagement van de Begijnhofgemeenschap te laten doorgaan werd met een tweetalige stuurgroep het project House of Compassion uitgewerkt dat voorgelegd werd aan aartsbisschop kardinaal De Kesel. In oktober 2019 kregen we groen licht om - in een eerste fase als experiment voor drie jaar - ons project uit te werken.

De Begijnhofkerk werd een themakerk volledig gewijd aan dienstbaarheid ('diaconie'), solidariteit en strijd voor gerechtigheid. Vanuit een diep mededogen ('compassion') met de meest kwetsbaren in onze samenleving werken we hoofdzakelijk rond vier thema's: armoede en socio-economische ongelijkheid, migratie (met speciale aandacht voor vluchtelingen en Mensen Zonder Papieren), racisme en discriminatie, klimaat en biodiversiteit. House of Compassion doet niet aan directe hulpverlening maar informeert en sensibiliseert rond de structurele oorzaken van armoede en uitsluiting. Dit is niet de

gemakkelijkste weg. Helder Camara formuleerde dit heel kernachtig: 'Als ik eten geef aan de arme, noemt men mij een heilige. Als ik vraag waarom de arme geen eten heeft, noemt men mij een communist'.

De vier pijlers van House of Compassion

1. Een discreet maar actief onthaal

De kerk is iedere dag open (niet op maandag) van 11 tot 17uur. Gemiddeld komen 170 mensen per dag op bezoek (losse bezoekers maar ook veel groepen). We proberen hen zoveel mogelijk te verwelkomen. In de namiddag gebeurt dit door vrijwilligers, door een vijftiental 'onthalers'. Indien de bezoekers er voor openstaan stellen we de kerk en het project in een paar minuten voor en proberen hen te 'verleiden' niet zomaar eens rond te lopen maar te ontdekken wat er allemaal te zien en te beleven valt.

2. Tal van activiteiten

Iedere eerste zaterdag van de maand hebben wij van 11 tot 13 uur een ontmoeting rond een van onze thema's. Dit gebeurt telkens in samenwerking met organisaties - Nederlandstalige en Franstalige - die specifiek rond die problematiek en met die doelgroep werken. Zij kunnen een stevige inhoudelijke inbreng doen en mensen aanspreken die kunnen getuigen van de uitsluiting die ze aan den lijve ondervinden. Het is ook een kans om hun organisatie voor te stellen met eventueel een actie die we kunnen ondersteunen. We eindigen met een gezamenlijke maaltijd (soep en boterhammen) rond onze lange tafel. Een sterk moment van verbondenheid.

De kerk staat ook open voor activiteiten van 'derden' wanneer die aansluiten bij onze doelstellingen. House of Compassion ondersteunt zelf ook zoveel mogelijk activiteiten en initiatieven van onze partners. Zo lagen we mee aan de basis van de open brief 'Wanneer in verkiezingen de menselijke waardigheid op het spel staat' (n.a.v. de verkiezingen van 9 juni).

3. Expo's en tentoonstellingen

De informatie en bewustmaking gebeurt ook via onze expo's. Sinds kort is er de permanente (drietalige) expo over 'Slavernij, ook vandaag', professioneel gemaakt met de hulp van KADOC. Een indringend verhaal over de slavernij in de loop van de geschiedenis, over de hedendaagse vormen van slavernij en tenslotte ook over de organisaties/initiatieven die er iets proberen aan te doen. Daarnaast zijn er tijdelijke expo's die aansluiten bij de thema's waar we op dat ogenblik rond werken, meestal met materiaal dat aangebracht wordt door onze partners. Op dit moment o.a. de expo 'Zonder papieren, zonder rechten, zonder thuis', met de indringende verhalen en foto's van Hassan, Gina, Lahcene, Mariana.

Geëngageerde kunst is ook een sterke vorm van bewustmaking en confrontatie met de concrete realiteit. Tal van kunstenaars hebben al hun werk tentoon gesteld. Recent werden 'de twaalf apostelen' van Els Aerts - een heel diverse groep - in het koor geplaatst.

Geëngageerde kunst is ook een sterke vorm van bewustmaking en confrontatie met de concrete realiteit. Tal van kunstenaars hebben al hun werk tentoon gesteld. Recent werden 'de twaalf apostelen' van Els Aerts - een heel diverse groep - in het koor geplaatst.

4. Stille ruimte

Veel mensen lopen een kerk binnen om even stil te vallen, en na de kennismaking met House of Compassion kan het deugd doen het even te laten bezinken. Daartoe werd de sacristie omgevormd tot 'stille ruimte', door een architect die duidelijk snapte wat de bedoeling was. Wij vinden het zeer geslaagd. Om te komen kijken en er even te vertoeven...

Door de Begijnhofkerk om te vormen tot een themakerk heeft ze een specifieke bestemming gekregen en wordt ze intens gebruikt. Waar het ons om te doen is wordt goed samengevat in die ene zin op de gevel van de kerk: 'Verzet tegen uitsluiting van welke mens ook'. Het gaat om de waardigheid van elke mens. Daarom organiseert House of Compassion samen met onze partners op zaterdag 5 oktober 'Het feest van de waardigheid'.

Mensen en middelen

Dit alles is maar mogelijk dankzij de inzet van heel veel vrijwilligers, met diverse talenten. Ze worden ondersteund door een fulltime coördinator. Op 1 juli start Geneviève Frère, in vervanging van Karen Naessens.

Uiteraard zijn daar financiële middelen voor nodig. De eerste drie (experimentele) jaren konden we rekenen op steun van 'Space for Grace'. Er was ook een beperkte projectfinanciering. Maar de uitgaven werden tot nu toe bijna volledig gedragen door donaties van congregaties, verenigingen en sympathisanten. Nu we de volwaardige erkenning door de kerk hebben bekomen komt een duurzame financiering in zicht: onze nieuwe coördinator kan werken onder het statuut van pastoraal werkster.

Durven nieuwe wegen gaan

Het is duidelijk dat de kerk nieuwe wegen moet gaan om het christelijk verhaal te laten verdergaan en om maatschappelijk relevant te blijven. Want 'de schreeuw van de armen' en 'de schreeuw van de aarde' (Paus Franciscus in Laudato Sí) klinken luider dan ooit.

Een themakerk rond diaconie is zo een nieuwe weg. Diaconie moet verdergaan dan liefdadigheid en hulpverlening; er is ook een structurele benadering nodig die de oorzaken van armoede en uitsluiting aanpakt. De lokale gemeenschappen hebben meestal niet (meer) de nodige mankracht daarvoor. Een themakerk kan nieuwe krachten opwekken en de samenwerking stimuleren met de vele organisaties die ook de 'werken van barmhartigheid' anno 2024 trachten te realiseren.

Wij geloven dat House of Compassion een duurzaam project kan worden en zijn blij dat er in meerdere bisdommen aan gedacht wordt die weg te bewandelen.

Opdat alle mensen leven zouden hebben, en wel in overvloed.

Marcel Cloet

3. Buizingen gebuisd (1956-2023)

Op dezelfde dag nog als het artikel in De Standaard (26.03.2024) deelde Kerknet mee: 'Don Bosco Buizingen is geen parochie meer, maar is niet uit de kerk ge-zet'. Inderdaad, volgens de officiële communicatie *'besloot het aartsbisdom Me-chelen-Brussel' dat, gezien de fundamentele aard van de uiteenlopende stand-punten, Don Bosco Buizingen niet langer als parochie binnen de pastorale zone Halle zal blijven bestaan. Hun werking kan voortaan functioneren als een zelf-standige geloofsgemeenschap of organisatie. 'Kàn voortaan functioneren'? Verdere gesprekken moeten de praktische uitwerking', en, 'mogelijk nieuwe kansen op samenwerking' regelen.*

Dit is een tergende ingreep. De maatregel wekt bij de rechtstreeks betrokkenen en bij wie de kerk een nieuwe toekomst wensen woede en verdriet.

Onder de officiële mededeling staan geen namen. Het 'aartsbisdom' besliste, het 'vicariaat Vlaams-Brabant & Mechelen' deelt mee en de naamloze 'vicariale raad' ondertekent. Achter deze anonieme entiteiten schuilen toch mensen? De bisschoppen Luc Terlinden en Koen Vanhoutte, de leden vicariale raad? Verbergen de beslissers hun persoon achter hun abstract hiërarchisch, sacramenteel-juridisch ambt?

Buizingen is een schoolvoorbeeld van wat overtuigde christenen doen als de celibataire, mannelijke priesters bijna helemaal zijn uitgestorven. Ze willen hun gemeenschap in stand houden en zoeken naar vrijwilligers, onder meer naar voorgangers. Reeds in de 80-er jaren van vorige eeuw vonden enquêtes in Vlaanderen grote meerderheden (80 % en meer) die gehuwden en vrouwen als voorgangers wensten. De kerkleiders weigerden of zwegen uit schrik voor Rome. De levendige christelijke gemeenschappen van vandaag zijn het resultaat van priesters die dertig/veertig jaar geleden met jonge leken wisten samen te werken, verantwoordelijkheden deelden en hen tot een zelfstandige gemeenschap uitbouwden. Zo ook in Don Bosco Buizingen. Daar werken ze al minstens tien jaar met mannen en vrouwen als leken-voorgangers en tientallen andere vrijwilligers. Zij zijn ongetwijfeld een der levendigste parochies in Vlaams-Brabant. Op zondag een volle kerk, met elk jaar tientallen doopsels, communicanten, vormelingen, huwelijken, . . . Reeds jaren is die werking bekend bij dekenaat, vicariaat en aartsbisdom. Even lang al waren er onderlinge gesprekken. Een succesvolle labo-kerk dus. Die nu op het hart wordt getrapt.

Rik Devillé is doctor honoris causa

Wat bezielt Luc Terlinden en Koen Vanhoutte om deze bloeiende parochie af te stoten? Kunnen ze de redenen bekendmaken waarom zij nú doen wat Jozef De Kesel niet deed?

Het besluit is dubbelzinnig. Enerzijds stelt het *'fundamenteel verschillende standpunten'* vast. Daarom kan Buizingen niet langer als parochie; maar, wel als *zelfstandige geloofsgemeenschap of organisatie*. Met hun christelijke overtuigingen blijkt dus niets fout. Wat fout zit, is hun uitstraling als aantrekkelijke parochie. Onder dwang inkapselen dus als 'zelfstandige gemeenschap'. Een soort slotklooster?

Dé reden voor deze zware slag van de ambtelijke kromstaf: Buizingen werkt zonder gewijde voorganger! Ze brengen de hiërarchisch-sacramenteel-juridische priesterlijke kerkorde in gevaar. Hun uitstraling kan besmettend werken op andere groepen zonder priester. Andere motieven? Onbewuste vrees voor

sacraal territoriumverlies van de priesterhiërarchie? Jaloersheid? Rancune tegen Rik Devillé? Ook op de rest van de Vlaamse kerkgemeenschap heeft deze misgreep jammerlijke effecten. Hierdoor wordt het vertrouwen in de 'openheid' van de lopende synodale gesprekken fataal ondermijnd. In de plaats van de spanning tussen diverse kerkopvattingen vol te houden werd eenzijdig ingegrepen. Krijgt de 'Geest' wel de toestemming van Koen Vanhoutte en Luc Terlinden om te 'waaien waar hij wil'?

In hun ontwerptekst voor de synode van 2024 vroegen de Belgische bisschoppen zelf: '*concretisering van de 'accountability' van de bisschoppen in een synodale kerk*' (I.3). Ze vragen '*groeierende pastorale verantwoordelijkheid voor vrouwen*' (II.A.3) en '*voelen de noodzaak aan om de symbolisch-sacramentele aard van het gewijde ambt te herontdekken*' (II. B. 1). In zijn interview in Tertio (27.04.24) spreekt Luc Terlinden in dezelfde zin. Begrijpen de bisschoppen dat het na 'Buizingen' moeilijker wordt in hun oprechtheid te geloven?

Liefdevol de spanning uithouden tussen onze verschillen, intern pluralisme en oecumene, zijn een noodzakelijke voorwaarde voor de 'herstichting' (woord van Leonardo Boff) van de kerk. In onze kat'holika (dit is 'voor allen') is ruimte voor iedereen, behalve voor hen die anderen willen uitsluiten. 'Aan hun vruchten zullen we ze kennen'.

Daniël R. Leroy

4. Woke

Woke, Afro-Amerikaans-Engelse variant van woken, wakker geworden, is een term die verwijst naar het zich bewust zijn van racismeproblematiek en sociaal onrecht jegens minderheden in de samenleving.

Sinds ongeveer 2020 evolueerde de term 'woke' steeds meer tot een negatief geladen term, als beschuldiging van doorgeslagen politieke correctheid. Woke wordt dan in verband gebracht met cancelcultuur en gedwongen zelfcensuur. Cancellen is een vorm van sociale uitsluiting: wanneer een groep besluit om iemand het zwijgen op te leggen. Anti-woke werd onderwerp van internetmemes, sarcastisch gebruik en kritiek.

Met het oog op de verkiezingen zetten de twee Vlaams-nationalistische partijen zich heftig af tegen 'woke'. Ze doen het in naam van de Vlaamse identiteit die ze op die manier menen te verdedigen.

Een exemplarisch thema van anti-woke is de Zwarte Pietdiscussie. Hiermee bespeelt ze een gevoelige snaar bij heel wat mensen. Alsof mensen van vreemde origine ons een geliefde Vlaamse traditie willen afpakken. Wat in feite niet klopt. Zwarte Piet werd voor het eerst afgebeeld in 1850. De tekenaar, Schenkman, haalde waarschijnlijk zijn inspiratie uit de Moorse pages die bedienden waren van de adel in die tijd. Vandaar de link met het slavernijverleden van Nederland. Deze link leidde tot discussie, toen – overigens door witte mensen – gevraagd werd om rekening te houden met de gevoeligheden van mensen met een andere achtergrond.

Niet zelden bezondigt de kritiek op woke zich zelf aan de uitsluiting die ze beweert te bekampen. Rekening houden met mensen die anders zijn of die er anders uitzien dan wijzelf: op zichzelf is daar niets mis mee. Integendeel: het wijst op een verfijnd moreel bewustzijn, waar we met zijn allen nog moeten in groeien. Wat niet wil zeggen dat we met een vergrootglas elke rest van discriminatie moeten opsporen om dat met hand en tand uit te roeien.

(Rob)

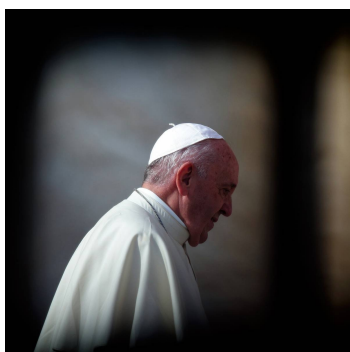
5. De kerk en woke

Het was bij ons plots een thema in de verkiezingscampagne en onder het motto van 'bezorgdheid' keert christelijk Nederland zich tegen genderideologie en transgenderisme. Dat gebeurt ook in veel andere kerkprovincies en het klinkt bij alle politieke strekkingen die gelieerd zijn met evangelicals, de rabiaat-rechtse protestantse stromingen. Het spreekt een diep sentiment aan en dat is voor de kerk en bedoelde groepen voldoende om keihard op de rem te gaan staan, ook al is het gebaseerd op bangmakerij en niet op feiten maar uiteindelijk gaat het ten koste van mensen in een buitengewoon kwetsbare positie.

Paus Franciscus aan het woord:

“Laten we denken aan kernwapens, aan de mogelijkheid om binnen enkele ogenblikken een zeer hoog aantal mensen te vernietigen. Laten we denken aan genetische manipulatie, de manipulatie van het leven, of de gendertheorie, die de scheppingsorde niet erkent. Met die houding, pleegt de mens een nieuwe zonde, die ingaat tegen God de Schepper. Het ware rentmeesterschap heeft niets van doen met ideologieën die de mens zien als een ongeluk, als een probleem om te elimineren.”

De paus sprak deze zinnen, waarin hij gendertheorie gelijkstelt aan een kernoorlog die de mensheid vernietigt, uit in een interview in 2015. Ze vielen mij toen op omdat ik een van diegenen ben die blij waren met Franciscus' aantreden maar het bracht me weer bij de les: de paus is katholiek.

De paus is katholiek en luidt geen nieuwe lente in voor lgbtqia+-personen

Hij deed er in maart dit jaar nog een schepje bovenop. Hij noemde gendertheorie “het grootste gevaar op dit moment”. Dus niet het grootschalige seksueel misbruik in de kerk, waarbij nog steeds nieuwe beerputten opengaan; ook niet het steeds heftiger escalerende klimaatprobleem of de dreigende Derde Wereldoorlog vanwege de spanningen in het Midden-Oosten en Oekraïne. Nee, dat alles is niet “het grootste gevaar”. Wat dan wel? Transgenderpersonen die zichzelf willen kunnen zijn. Vanzelfsprekend. Om die woorden kracht bij te zetten, gaat Franciscus vermoedelijk de Nederlandse conservatieve bisschop Eijk vragen een onderzoek uit te voeren naar “genderideologie”. Ongetwijfeld gaat dat onderzoek vooral over de karikatuur die men in katholieke kring doorgaans van gendertheorie maakt, waarin onheilspellend wordt gesteld dat aanhangers van deze theorie alles willen vernietigen wat de kerk dierbaar is: huwelijk en gezin, scheppingsorde, mannelijkheid en vrouwelijkheid. Alles.

Transfobie

Deze quatsch wint tegenwoordig in snel tempo zielen en lang niet alleen in de katholieke kerk maar zeker wel óók in de kerk. Onlangs deed ook Mgr. Eijk weer een duidelijke uitspraak. Hij sprak op 6 april op een grote bijeenkomst over de missionaire parochie, die begon met een eucharistieviering waarbij hij de preek verzorgde. Hij typeerde de huidige cultuur als seculier – fair enough – en noemde de cultuur in de jaren vijftig en vroege jaren zestig christelijk. Vervolgens noemde hij één minpunt van de huidige cultuur: “de lgbtq-theorie”.

Weerzin jegens transpersonen

Iemand die erbij was dacht toen: je zult maar lgbtq-er zijn en in deze zaal zitten – en zonder nuancering jezelf als een gevaar of dwaling horen omschrijven. Later bleek dat een van de aanwezigen huilend uit de zaal was weggegaan. De uitspraak van de kardinaal viel uit de toon.

Er is ook het nodige gif in de atmosfeer, dat de irrationele angst aanwakkert. Daarbij gebruik makend van transfobie, een weerzin jegens transpersonen, die helaas diep in de cultuur zit, nog een stuk dieper dan homofobie. De Nashvilleverklaring uit 2019 kon nog op brede afkeuring rekenen in de Nederlandse kerken. Later bleek echter dat dit vooral was, omdat die verklaring zich niet alleen tegen gendertheorie afzette, maar ook tamelijk krasse stellingen deed over homoseksualiteit. Dat ging velen te ver.

Transgenderwet

Vijf jaar later zien we in verschillende landen dat de kerken beduidend minder moeite hebben om de transgendermedemens onder de bus te gooien. Dat gaat des te makkelijker, aangezien je je als kerk gewoon uitspreekt tegen “genderideologie” en dan lijkt het net alsof het niet over mensen gaat. Maar dat gaat het dus wel.

Onder aanvoering van opiniemakers als Vlaams Belang-ideoloog Tom Vandendriessche, Jan Kuitenbrouwer en in christelijke kring meerdere stemmen, betoogt men in navolging van de Britse auteur J.K. Rowling (‘Harry Potter’) dat er een cultuur is ontstaan waarin het hip is om een eigen genderidentiteit te hebben, waarin minderjarige jongeren aangemoedigd worden onomkeerbare beslissingen te nemen waar ze later allemaal weer spijt van krijgen – maar dan is het te laat en omdat het dan te laat is, zien velen maar één uitweg en dat is suïcide.

De nieuwste mythe

Deze totale omdraaiing van de situatie werd in Nederland al eerder op basis van reacties van deskundigen bestreden. De Nederlandse praktijk is zeer zorgvuldig, stelt het welzijn van de patiënt voorop en kent een zeer laag aantal ‘spijtoptanten’. Maar waarom zou je luisteren naar artsen en psychiaters van genderklinieken, als je ook achter polemisten kunt aanlopen?

De nieuwste mythe, op basis van een Brits onderzoeksrapport, is dat niemand ooit degelijk onderzoek heeft gedaan naar gendertheorie en transseksualiteit. Met dat rapport in de hand ondermijnt men nu de Nederland Transgenderwet, ingediend door het vorige kabinet. Die wet gaat over iets heel simpels: het veranderen van het geslacht dat in je paspoort staat. Voor transgender mensen heel belangrijk – en voor de rest van de Nederlanders compleet irrelevant.

Ideologie versus menselijkheid

Het droevigste is dat de anti-translobby ook prominente christenen in de gelederen heeft. Dat J.K. Rowling, en de gelijkgezinde feministische beweging Voorzij, er plezier in scheppen transgender mannen als “zij” aan te spreken en transgender-vrouwen als “hij”, om maar iets te noemen dat de kinderachtigheid van deze mensen illustreert, is nog tot daar aan toe. Maar dat diverse bekende orthodoxe christenen plezierig samenwerken met deze organisaties, lijkt me toch in directe tegenspraak met het evangelie.

Intussen laat ook de Nederlandse politieke partij ChristenUnie de oren hangen naar deze beweging, omdat die partij na een dramatisch verlies bij de laatste verkiezingen weer eens vindt dat ze “te links” is geworden. Politicologisch onderzoek wijst uit dat de partij al vanaf de oprichting een sociaal-conservatieve middenpartij is – die nooit links is geweest.

Standpunt Nieuw Sociaal Contract

Ook het cultuurchristelijke NSC (Nieuw Sociaal Contract, de partij van de populaire katholieke politicus en CDA-afvallige Pieter Omtzigt, nvdr.) heeft besloten de transgendermedemens te offeren op het altaar van haar conservatieve ideologie. De werkelijkheid doet er niet toe. Of, zoals Sophie Schers van het Transgendernetwerk in april op NPO Radio 1 zei: “We zien in Nederland dat het debat over transgenderzorg gepolitiseerd wordt. Dus dat niet meer de belangen van transgenderpersonen – dus wat ze zelf vinden en zeggen – voorop staan, maar politieke opvattingen.” Schers vertelde dat NSC weliswaar een gesprek met haar netwerk niet uit de weg ging, maar al wel aangaf dat het partijstandpunt vastligt. Geen interesse dus in hoe het standpunt de mensen treft die het werkelijk aangaat.

Als het om het christelijke volksdeel gaat, speelt er nog iets anders: daar staan niet politieke opvattingen centraal, maar theologische en kerkpolitieke. De kerk wil haar huwelijks- en gezinsmoraal, haar theologie over scheppingsorde, haar sterk op biologie gebaseerde binaire idee van sekse, beschermen. En als de werkelijkheid laat zien dat alles een stuk complexer is dan die binariteit, dan is dat jammer voor de werkelijkheid.

Evolutietheorie en gendertheorie

Maar vanuit een verleden waarin de kerken zich radicaal verzetten tegen de evolutietheorie omdat deze schijnbaar niet verenigbaar was met traditionele ideeën over de schepping, weten we dat de kerk met deze houding een doodlopende straat inloopt. En wat we ook weten is dat wat onverenigbaar lijkt, op termijn prima verenigd kan worden met een Bijbelse en christelijke theologie. Niets wijst erop dat wat bij de evolutietheorie lukte, niet ook zou kunnen lukken als het om gendertheorie gaat.

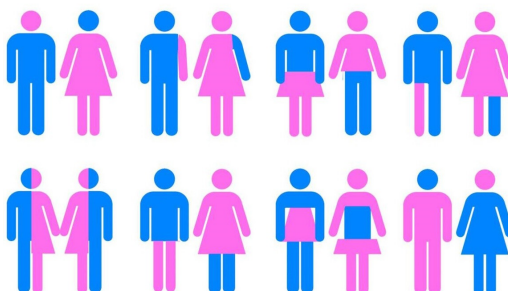
Identiteit

In Nederland zijn er ook al goede aanzetten gegeven die laten zien dat ‘woke’ en ‘kerk’ samen een weg kunnen vinden. Denk aan *Wondermooi, zoals U mij gemaakt hebt*, een bundel die in 2019 verscheen. Dit boek heeft alles wat nodig is: feitelijke nuchterheid, theologische reflectie, praktische pastorale handvatten en ervaringsverhalen. Enkele jaren later verscheen nog *Vuur dat nooit dooft*, voor een iets ‘orthodoxer’ publiek. Beide boeken zijn voor en door protestanten geschreven. De katholieken blijven stil.

Onlangs hervond ik na tien jaar radiostilte het contact met een katholieke vriend. Hij kent mijn theologische positie en stelde me juist toen we het over gender hadden enkele prikkelende vragen. Eén daarvan: “Hoe kun je überhaupt weten of je genderidentiteit afwijkt van je biologische geslacht? Hoe wéét je dat je, terwijl je biologisch man bent, in je identiteit juist vrouw bent?”

Wat is mijn genderidentiteit?

Zijn punt: daar heb je toch al een normatief kader voor nodig, een set waarden over wat ‘mannelijk’ en wat ‘vrouwelijk’ is? En dat is nu juist wat, volgens hem, in gendertheorie allemaal een construct is. Wat betekent het om ‘man’ te zijn? Ik vraag me dat zelf ook al jaren af. Biologisch ben ik een man en ik val op vrouwen. Dat is op zich duidelijk, hoewel ik niet durf uit te sluiten dat er mannen bestaan tot wie ik me aangetrokken kan voelen.

Maar wat is mijn genderidentiteit? Persoonlijk snap ik die vraag niet zo goed. Ik heb geen idee wat het is om, qua identiteit, man te zijn. Of vrouw. Moet mijn identiteit dan aan bepaalde 'mannelijke' of 'vrouwelijke' kenmerken voldoen? Ik weet niet wat dat concreet betekent – ik ben gewoon ik.

Ik herken die nuance en het oog voor complexiteit in de 'ketterij' van de gendertheorie. In de bovengenoemde boeken wordt de 'genderkoek' of 'genderbread' besproken. Gender bestaande uit vier aspecten: identiteit, biologie, expressie en seksuele oriëntatie. En dan niet als een spectrum met twee uitersten, maar als een continuüm, geïntegreerd in de persoon, vier aspecten verweven met elkaar.

Wat dat betreft is deze theorie een verrijking zoals ook de evolutietheorie dat was. Een verdieping van ons verstaan van het mens-zijn. En ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat de genoemde vier aspecten ook bij Jezus al tamelijk genuanceerd in elkaar staken. Qua biologie zal Jezus vast een Hij zijn geweest, maar in zijn genderidentiteit, genderexpressie en seksuele oriëntatie is Jezus niet zonder meer een man te noemen. Integendeel. En dat is niet gek – Jezus wil verlosser zijn voor iedereen en niet alleen voor diegenen die passen in de binaire schema's die de kerkelijke orthodoxie hanteert.

Barmhartige Samaritaan

De kerk botst wel vaker met culturele en maatschappelijke veranderingen en reageert dan vaak sterk defensief. Ze gaat vol in de ankers, schreeuwt dat de wereld ten onder gaat, dat de mens de van God gegeven orde wil vernietigen.

Een bekend voorbeeld is de reactie van de kerk op democratisering. In de 19de eeuw kwam het vaste verbond van Kerk en Staat definitief ten einde. Liberalisme en later socialisme kwamen op en gaven een stem aan de burger. De katholieke kerk reageerde zeer defensief, getuige een encycliek als Quanta Cura uit 1864. Alle nieuwe dingen waren gevaarlijke ketterijen waar je als katholiek niets mee te maken moest willen hebben. De kerk wierp een dam op tegen de moderniteit. Maar een halve eeuw later volgde toch de harmonisering en met het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) aanvaardde de kerk democratie en mensenrechten definitief.

Ik zie je en ik sta naast je

Eenzelfde draai zie je, weliswaar over veel langere tijd, als het gaat om de Reformatie. Eerst reageerde de kerk rabiaat: fout, ketterij, weg ermee! Vijf eeuwen later zijn er echter genoeg katholieken die vinden dat Luther eigenlijk wel gelijk had met zijn kritiek en die stellen dat de kerk van nu deze reformator niet meer in de ban zou hebben gedaan.

Mijn overtuiging – en ik hoop dat ik het nog mee zal maken – is dat de kerk ook 'woke' zal worden. Dat als eenmaal het stof is neergedaald, men zal inzien dat gendertheorie het inzicht in Gods schepping verdiept. De pijnlijke vraag blijft wel: hoeveel transgendernaasten zal de kerk nog vertrappen voordat zij tot dit inzicht is gekomen?

Want op dit moment zijn het meestal niet christenen, maar juist niet-gelovige mensen die in de rol van barmhartige Samaritaan kruipen en tegen de gewonde medemens zeggen: ik zie je en ik sta naast je. Dat klinkt toch een stuk liefdevoller dan: jij bent het grootste gevaar op dit moment.

*(Bewerking door Bart Pieters van een artikel van de Nederlandse katholiek Remco van Mulligen
verschenen in het juninummer van VOLZIN magazine)*

6. Pinksteren: tijd voor nieuwe inzichten

'Het benoemen van de kerk als moeder laat een bijzonder kerkbeeld vermoeden. Op het feest van Pinksteren is dit zeker op zijn plaats. Een gemeenschap die een moederlijk karakter heeft kan onmogelijk een hiërarchische structuur hebben.' Ignace D'hert o.p.

Op 22 mei 1994 verscheen het pauselijk schrijven 'Ordinatio Sacerdotalis' van de hand van Johannes Paulus II. In niet mis te verstane bewoordingen maakt hij duidelijk dat vrouwen geen priesterlijke bevoegdheid kunnen uitoefenen.

Vrouwen gaan voor bij Dominicus Gent

Hij beroept zich hiervoor op de Bijbel, de hele christelijke traditie en "de Heer van het universum". Het is altijd zo geweest en zal altijd zo blijven. De daaropvolgende zondag gingen vier vrouwen voor in de eucharistieviering in Dominicus Gent. Ze spraken de zogeheten instellingswoorden uit en braken het brood voor de hele gemeenschap. Het voorgaan van vrouwen en mannen in de viering van de eucharistie is tot op vandaag de vanzelfsprekende gewoonte in deze gemeenschap. Van een breuk met wie dan ook is tot op heden geen sprake. Dat is echter niet zonder meer het geval voor elke geloofsgemeenschap die zich relatief autonoom opstelt. Dominicus Gent valt niet onder de jurisdictie van het bisdom en dat maakt een belangrijk verschil.

Andere denkbeelden

"Zijn allen – Romeinen, Polen en Gentenaars – dan geen gelovigen die in het voetspoor van Jezus willen treden?" Het kon een zinsnede uit een of andere brief van Paulus zijn. Al scheiden eeuwen ons van elkaar, toch voelen we ons verwant, omdat we in eenzelfde bedding staan. We delen een zelfde geschiedenis, en dat maakt ons familie van elkaar.

Dat betekent niet dat we vandaag nog steeds hetzelfde denken als Paulus. We staan op eenzelfde fundament, maar dat betekent niet dat we over alles en nog wat dezelfde denkbeelden delen. "In het voetspoor van Jezus treden" is in de loop der eeuwen op veel verschillende manieren ingevuld geworden. Het kan ook niet anders, gezien de uitdagingen van de cultuur waarin we leven in voortdurende ontwikkeling is. Nieuwe uitdagingen vragen aangepaste reacties. Paulus is zowel dichtbij als hij veraf is. De geloofsbeleving ziet er vandaag anders uit dan in Paulus' dagen. Dat is een constant gegeven waaraan we niet ontkomen. Het is een rode draad doorheen de geschiedenis.

Aggiornamento?

Het wordt nog maar eens bevestigd door Vaticanum II. Wat bezielde Johannes XXIII toch wanneer hij in 1962 "zijn" concilie bijeenriep? "Aggiornamento" was het sleutelwoord. Het ging er om het geloof "bij de dag" te brengen. Het was vooral zaak de buitenwereld naar binnen te brengen. Ramen en deuren openzetten om nieuwe, frisse lucht binnen te laten.

Het zou maar enkele maanden duren had paus Johannes ingeschat. Het was een vrome onderschatting. Van bij de aanvang lieten de meningsverschillen zich horen. Een grote groep bisschoppen voelde zich geschoffeerd omdat de kerkelijke traditie onvoldoende tot haar recht kwam. Christelijk geloof was namelijk gebouwd op de heilige Schrift, maar evenzeer op de leer van de kerk die niets anders was dan een noodzakelijke interpretatie van die Schrift.

Kerkelijke identiteit

Beide zijn onontbeerlijke pijlers van de kerkelijke identiteit. Anderen verheugden zich in de grotere soepelheid die ze meenden te voelen in de algehele sfeer van het concilie. De ontwikkeling die ze meemaakten voelde aan als een echte bevrijding. Na heel wat studiewerk en besprekingen onder eminenties en theologen zagen een aantal documenten het daglicht. Ze werden het voorwerp van grondige bespreking. Het werd een debat dat in alle ernst gevoerd werd en waarmee alle partijen min of meer konden leven.

De gelovigen waren er niet bij in Rome

De doorstroming van de nieuwe inzichten naar het voetvolk was een heel ander paar mouwen. De gelovigen waren er niet bij in Rome. Zij hadden de gesprekken niet meegemaakt. Zij kenden de theologische spitsvondigheden en woordspelingen niet. Verschillende interpretaties deden de ronde. Vele bisschoppen konden de Babylonische spraakverwarring niet aan. Het werd een regelrechte ramp. Niet alleen omwille van de verdeeldheid die in brede kringen van gelovigen voelbaar was, maar vooral omdat er nauwelijks werd geïnvesteerd in een herscholing van de brede geloofsgemeenschap. Deze lacune heeft zich gewroken in de volgende jaren. De massale doorbraak van de secularisatie heeft hier alles mee te maken.

Ongeziene kerkverlating

Zo bleek het inderdaad. In enkele jaren veranderde het kerkelijk leven compleet van aanzien. Het leek alsof het nieuwe klimaat vooral ging over verplichtingen die wegvielen, en zonden die werden afgeschaft. Veel gelovigen voelden zich in de kou staan. Er volgde een periode van ongeziene kerkverlating. De krimp was overal voelbaar. Of het ging om zondagsvieringen, eerste en plechtige communies, dopen, huwelijken, uitvaarten. De geest was weg. Het leek het einde van een tijdperk: het einde van het cultuurchristendom.

Verdiepen in de bronnen van evangelisch leven

Maar niet alles was om zeep. Het massieve kerkgebeuren van weleer was inderdaad flink afgeslankt. Maar dat betekende niet verlies zonder meer. De kerkelijkheid als een vanzelfsprekend gegeven was verleden tijd. Dat betekent dat de mensen die de inspiratie van het evangelie en van een nieuw en authentiek kerkgebeuren wilden trouw blijven zich bewust gingen inzetten. Ze wilden zich dan ook inhoudelijk verdiepen in de bronnen van evangelisch leven. Het duurde enkele decennia eer allerlei vormingsinitiatieven het daglicht zagen. Maar ze kwamen er en ze maakten meteen een nieuwe bezieling los. De scholing in de Bijbelse geschriften is één van de initiatieven die tot op heden heel wat mensen weet te mobiliseren. Ook het inzicht in de betekenis van veel kerkelijke tradities betekende winst. Eindelijk worden gelovigen ernstig genomen. Eindelijk zijn ze in staat om zich zelf een beeld te vormen wat in geloven belangrijk is en wat bijzaak is.

Een nieuwe gemeenschap van Joden én Grieken

In deze studieuze atmosfeer leerden ze onder meer iemand als Paulus kennen die er een eigen overtuiging op nahield die hem niet door iedereen in dank werd afgenomen. Hij was, in zijn tijd, bijzonder revolutionair ten aanzien van de wetsgetrouwe joden in Jeruzalem. Hij bewerkte een regelrechte doorbraak van het gangbare patroon van de wetsbeleving. Hij opende de weg naar de buitenwereld, naar de mensen die helemaal geen affiniteit hadden met de joodse Thora noch met die Jezus van Nazareth waar hij het over had. Paulus' optreden spreekt tot op heden tot de verbeelding om de grenzen die hij verlegde. Hij bewerkte inderdaad een nieuw begin. Een nieuwe gemeenschap van Joden én Grieken.

Verhouden tot mensen met een andere geloofsovertuiging

Ook vandaag leren gelovigen zich te verhouden tot mensen met een andere geloofsovertuiging. De moslimgemeenschap is in sommige gebieden sterker vertegenwoordigd dan de christenen. Het is één van de uitdagingen waarmee we geconfronteerd worden. Gelovigen van beider zijde vinden het belangrijk elkaar te leren kennen, elkaars gewoonten te waarderen en persoonlijke relaties te cultiveren. De pijnlijke gebeurtenissen van de aanslagen in Brussel en Molenbeek op 22 maart 2016 hebben soms tot diepmenselijke contacten geleid. Mohammed El Bachiri die bij die aanslag zijn geliefde vrouw en moeder van zijn drie kinderen verloor heeft zonder rancune zijn verdriet en pijn verwerkt in een prachtig boekje 'Een jihad van liefde'. Er is nog een hele weg af te leggen om elkaar te leren kennen en wie weet samen te leren bidden.

De gezellige wanorde van Pinksteren

In één van de graftomben uit de 4e eeuw in het Bardo museum in Tunis staat het opschrift "ecclesia mater" te lezen. Het benoemen van de kerk als moeder laat een bijzonder kerkbeeld vermoeden. Op het feest van Pinksteren is dit zeker op zijn plaats. Een gemeenschap die een moederlijk karakter heeft kan onmogelijk een hiërarchische structuur hebben. Ik stel me voor dat een huisgezin met verschillende kinderen onmogelijk strikte orde en dagelijkse controles kan waarmaken. Dat hoeft ook niet. Liever een gezellige wanorde. Zoals een moeder ruimte maakt voor haar kinderen in al hun verscheidenheid, zo mag Pinksteren het feest van vreugde zijn om de verscheidenheid van de christelijke geloofsgemeenschappen. Misschien mag de warmte van de moederschoot een gepast beeld zijn voor de kerk.

Ignace D'hert o.p.

7. In memoriam Henk Jongerius o.p.

Naarmate ik het minder weet, groeit het besef dat er voor mij geweten wordt.

Op 23 april bereikte ons het bericht dat de Nederlandse dominicaan Henk Jongerius was overleden. Hij was theoloog, cantor, publicist en liturg in en vanuit het Dominicanenklooster in Huissen. Jongerius schreef honderden teksten voor liturgisch gebruik, vooral liedteksten. Ze kwamen ook aan bod in Vlaamse geloofsgemeenschappen.

Ik heb Jongerius maar één keer beluisterd. Dat moet ongeveer een kwarteeuw geleden zijn geweest en het was in Groenhove, diocesaan centrum te Torhout. De predikheer had het toen tijdens een studiedag over 'de taal in de liturgie' en het was prettig luisteren naar hem maar de materie lag mij natuurlijk ook wel na aan het hart. Ik las de tekst die zijn medebroeder René Dinklo had uitgesproken tijdens de afscheidsviering op 30 april in de kapel van het dominicanenklooster Huissen en selecteerde enkele passages:

PRIESTER EN PREDIKHEER

De kleermaker Hendrikus Willibrordus Jongerius en Sophia Elisabeth van Don uit Utrecht kregen 4 zonen: Piet, Jan, Henk en Toon. Henk kreeg de doopnamen van zijn vader mee. Hij speelde al jong met de gedachte om priester te worden, maar dan wel in een gemeenschap. Hij kwam bij de dominicanen terecht en was er intern van het Sint-Dominicuscollege te Neerbosch in de periode 1953-1959. Na zijn noviciaat legde hij in september 1960 tijdelijke geloften af. Henk studeerde filosofie in het klooster te Zwolle en deed plechtige professie in september 1963 waarna hij in het Albertinumklooster te Nijmegen theologie studeerde. Op 11 juli 1966 werd hij priester gewijd en vanaf 24 augustus 1967 verbleef hij in het klooster te Huissen waar hij nooit meer weg zou gaan. Toen begon zijn studie dogmatiek te

Nijmegen en hij doceerde op 22 mei 1970. Hij werkte tegelijk in het vormingscentrum van het Huissense klooster en werd er aangesteld als cantor.

LITURGIE

Zijn 'dichtader' ging open toen hij na het Tweede Vaticaans Concilie aan de slag ging om het getijdengebed in de volkstaal om te zetten. Zijn honderden liedteksten cirkelen om Bijbelteksten heen. Het parallelisme werd daarbij een typische stijlfiguur van hem. Al vroeg werd hij beïnvloed door de gedachte dat wij weliswaar God zoeken maar dat God vooral ons zoekt. Hij kreeg de vraag om in deeltijd voor het aartsbisdom Utrecht te gaan werken als functionaris voor liturgie en deed dat van 1975 tot 1999.

In het klooster was hij altijd cantor en dirigeerde de cantorij gedurende 37 jaar. Liturgisch zingen was voor hem luisterend zingen. Het paste in zijn spiritualiteit dat geloof vooral gaat om 'ontvangen' en 'overgave'.

Door de jaren heen nam Henk Jongerius in het klooster verschillende termijnen op als prior.

Hij en een confrater beseften dat ze de laatste broeders in Huissen zouden zijn. Jongerius lag aan de basis van hoe het Dominicanenklooster nu functioneert met duizenden mensen die er jaarlijks komen. Hij zette zich actief in om in samenwerking met het Centrum, de kloosterlijke wijze van vieren te kunnen voortzetten ook na het vertrek van de laatste dominicaan.

Terugkijkend op zijn leven kwam hij tot de conclusie dat het voor hem goed was geweest. Op 23 april is hij in alle rust in zijn kamer overleden.

(Bart)

8. Klein verhaal

Oma, past het als ik morgen na mijn examen kom eten bij jullie? Ik kan er om half één zijn. Dank je wel.

Via WhatsApp krijgen we van onze oudste kleinkinderen, die in het middelbaar zitten, wel eens die vraag en... we gaan er graag op in.

Ze worden zo vlug groot en kunnen flinke porties eten! Ik ben gemotiveerd om hen culinair te verwennen en het is een uniek moment om als grootouders een gesprek met hen te hebben. Dikwijls zien we hen in gezelschap van hun ouders en dan raken de volwassenen al gauw aan de praat en trekken de tieners zich terug met een boek, hun telefoon of een spelletje met broer of zus...

Wij zien onze kleinkinderen als cadeaus, we mogen ervan genieten zonder grote verantwoordelijkheden.

Onze gesprekken tussen generaties zijn bijzonder. Wij laten hen vertellen over school, hobby's en vrienden en leren zo henzelf en hun leefwereld beter kennen en begrijpen...

Ze zijn fier en blij als wij een vraagje hebben over de Smartphone of de computer, ze zijn er zoveel sneller en beter in dan wij!

Ze durven onbevange vragen stellen...

Over ons zoontje, bijvoorbeeld, dat stierf aan wiegendood en wiens foto in onze kindertijd hangt, naast hun papa... Die kreeg als tweede naam de naam van zijn overleden broertje en gaf die ook weer door als tweede naam voor zijn zoon, die nu bij ons frietjes eet... We vertellen hoe het was om als jong koppel plots een kindje te verliezen en hoe dat korte leven veel betekenis gaf aan ons gezin.

Zo over verlies en verdriet kunnen spreken is, denk ik, uniek voor jong en ouder.

Of we vertellen over onze eigen jeugd: opgroeien in een dorp op een pachthoeve, in mijn geval. Geen stromend water in huis, een kolenkachel, geen televisie... Nooit op vakantie..

Brussel, Parijs, de Hoge Venen, de Kust... ik kende het alleen uit de les.

Toen we trouwden had ons eerste huis geen badkamer, toilet was buiten op het koertje..

Onze trouwuitnodiging was getypt op een typemachine en daarna gestencild, de geboortekaartjes ook... Knutselwerkjes!

We zijn materieel heel sober begonnen maar, we werden thuis graag gezien en goed verzorgd... dat geeft kansen. Zeker als je verder mag studeren en je eigen weg kiezen.

De kleindochter merkt op dat het in haar leven nooit zoveel meer zal evolueren als in dat van ons.. Neen, zeg ik niet meer zoveel maar... veel meer!

We hebben er geen idee van wat de toekomst brengt aan goede en slechte evoluties maar, de mogelijkheden van de digitale en artificiële ontwikkelingen zijn niet te overzien...

Zij zullen erin meegroeien en er hun weg in moeten zoeken.

Wij kijken geïnteresseerd toe, vanaf de zijlijn...

We zien dat onze kleinkinderen graag gezien zijn, gezond, sociaal vaardig en kansrijk!

Toch zijn we opgelucht dat hun opvoeding niet onze verantwoordelijkheid is.

Terzelfdertijd beseffen we dat lang niet alle kinderen – hier en al zeker niet wereldwijd - de kans krijgen in liefde en vrede geboren te worden en op te groeien.

De kinderen en jongeren hier mogen zich daar ook bewust van zijn...

En we beseffen ook dat lang niet alle mensen die dat graag willen, ouder of grootouder worden. En zelfs als die kinderen en kleinkinderen er zijn lukt het niet altijd om een warme band met elkaar te hebben, om welke reden dan ook...

Maar ook buiten de eigen familie liggen kansen om verbonden te zijn over generaties heen, via kinderen in de ruimere familie- en vriendenkring, in de buurt of via vrijwilligerswerk...

In deze snel evoluerende tijden zeggen we het hier af en toe: Om kinderen op te voeden moet je jong en 'mee' zijn!

Dat klinkt nu wel als uit een andere eeuw, en dat zijn opa en oma: van de vorige eeuw!

We zijn al lang blij dat we die bloembollen voor hun scoutsgroep digitaal hebben kunnen bestellen en betalen!

9. De strijd om de ideeën

Geert Wilders in Nederland, Georgia Meloni in Italië, Marine Le Pen in Frankrijk, Vlaams Belang bij ons. Overall in Europa heeft extreemrechts de wind in de zeilen. Terwijl ze leuren met eenvoudige oplossingen voor complexe problemen baart hun geflirt met de democratie, de mensenrechten en de grondwet veel mensen zorgen. Niet in het minst Ico Maly. Als cultuurwetenschapper aan de universiteit van Tilburg keert hij extreemrechts al jaren binnenstebuiten.

Ico Maly: “Extreemrechts is geen recent fenomeen. Om echt te snappen waar het voor staat, moeten we het plaatsen in de geschiedenis. Het maakt deel uit van de traditie van de ‘antiverlichting’, die haar wortels heeft in de periode van de Franse Revolutie. Toen is onze moderne kijk op de wereld ontstaan, het idee van de moderne staat met haar representatieve democratie, het idee ook dat iedereen gelijk is en gelijke rechten heeft. Mensen waren heel duidelijk niet gelijk op dat moment in de achttiende eeuw, dus dat waren toen zeer radicale gedachten. Ze waren dan ook van meet af aan controversieel: er waren twee grote tegenbewegingen. De ene wou terug naar het verleden, naar het Ancien Régime. De andere wou niet terug naar het verleden, maar wilde wel een ànder soort moderniteit. Dat is de antiverlichtingstraditie.”

Waar staat die voor?

“In de traditie van de verlichting staan het individu en de universele mensenrechten centraal, heeft elke mens recht op zijn eigen leven. Voor de antiverlichting is het individu ondergeschikt aan de groep en de natie. Om die natie groot te maken en te laten excelleren is ongelijkheid niet iets om tegenin te gaan maar net iets om na te streven. Terwijl de gewone mens gedisciplineerd moet volgen, ten strijde moet trekken voor de natie, moet een elite de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. De verlichting was net een aanval op de elites en ijverde voor een herverdeling in de samenleving, van rechten en posities maar ook van kapitaal. Ze vormde een bedreiging voor de nieuwe middenklasse die was ontstaan. De antiverlichting was dus voor een stuk economisch gedreven, maar ook cultureel, gewoon vanuit een ander ideaal van wat een goede samenleving is.”

“De strijd tussen de wereldbeelden van de verlichting en de antiverlichting zal de hele achttiende en negentiende eeuw woeden. Zeker vanaf het einde van de negentiende eeuw wordt de antiverlichtingstraditie daarbij heel dominant. Aanvankelijk nog gezien als een groep mensen op een bepaald territorium, worden natiestaten in die periode meer en meer gedefinieerd als één geheel met één taal, één cultuur, één ras, als een organisme op zichzelf. Het is een evolutie die uiteindelijk tussen de twee wereldoorlogen uitmondt in het fascisme. Voor ons is fascisme oud en reactionair, maar in die tijd was dat iets fris, een alternatief voor het oubollige socialisme. Het installeerde nieuwe dromen bij arbeiders maar kon ook een hele avant-garde van kunstenaars bekoren, het verenigde verschillende klassen in

één massa, in één beweging rond het idee dat de natie als collectief tot grootsheid in staat was. Tegen WO II stonden alle ideeën van de verlichting finaal geboekstaafd als fout en oud.”

Maar net de verschrikkingen van WO II moeten toch de doodsteek betekenen voor zo een mens- en wereldbeeld?

“Dat was ook zo. Tot diep in de jaren zestig raakten ideeën die nog maar van ver roken naar fascisme in het verdomhoekje. Dat werd door veel extreemrechtse politici en activisten betreurd. De grote ommekeer vond plaats in Frankrijk. In hetzelfde weekend waarin de studentenrevoltes van mei ‘68 door Parijs trekken, richt een groep extreemrechtse intellectuelen ‘GRECE’ op, beter bekend als ‘La Nouvelle Droite’ of ‘Nieuw Rechts’. Hun analyse is dat niemand nog op partijen zal stemmen die hun verbrande rechtse ideeën uitdragen en dat ze die eerst weer ingang moeten laten vinden in de brede samenleving. Zoals de ideeën van de mei ‘68-ers tegen de Vietnamoorlog of tegen het imperialisme in die tijd als normaal worden beschouwd, moeten ook zij hun ideeën weer normaal gaan maken. Dus schrijven ze boeken, richten ze wetenschappelijke magazines op en organiseren ze congressen. En al snel krijgen ze impact. Alain de Benoist, een van de pioniers van La Nouvelle Droite, krijgt in 1978 met zijn boek *Gezien van rechts* een prijs aan de Sorbonne, in de jaren tachtig krijgt hij een vaste column in het tijdschrift *Paris Match*, hij is een graag geziene gast in allerlei tv-programma's. In de jaren tachtig en negentig vormen de economische crisis en de toegenomen migratie de ideale voedingsbodem voor de verdere verspreiding van de nieuwrechtse ideeën rond migratie, integratie, de natie. Ze worden overgenomen en genormaliseerd door Jean-Marie Le Pen en zijn Front National in Frankrijk of het Vlaams Blok bij ons. Begin jaren negentig vroeg men aan Jean-Luc Dehaene ‘Wat is integratie?’ en hij antwoordde, ‘Werk hebben en kunnen stemmen’. Tien jaar later was het antwoord: ‘Zijn zoals wij, en weten hoe je bloemkool met witte saus maakt’.”

Was er dan geen alternatief verhaal vanop de linkerkzijde?

“De val van de Sovjet-Unie werd gelezen als het failliet van het socialisme. De hele linkerkzijde hing in de touwen. De sossen moesten zich heruitvinden, maar de druk van Vlaams Belang is zo groot dat men begint te twifelen aan zijn eigen verhaal. Dit uit zich in de aanvaarding van de economische orde, en ook de natiestaat wordt aanvaard als het einde van de horizon. Links richt zijn blik niet meer op het kapitaal, op de rijken die meer en meer van de koek naar zich toe trekken, enkel in de marge kunnen nog aanpassingen aangebracht worden. Er werd ook volop ingezet op communicatie, herinner je de marketeer Patrick Janssens als voorzitter van sp.a. Ook de andere partijen deden dat, inclusief het Vlaams Blok, maar die laatste partij bleef ook op de ‘oude’ manier aan politiek doen: terwijl de socialistische volkshuizen sloten gingen de militanten van Vlaams Blok in de volkswijken ajuinensoepe en kerstpakketten uitdelen. Men gebruikte liefdadigheid om politieke strijd te voeren, hetgeen Guy D’Haeseleer vandaag in de Denderstreek doet. Onder druk van extreemrechts, en het verzaken aan het universalisme, wordt niet alleen communicatie belangrijker, we zien ook dat vooral in de context van integratie de premissen van rechts worden overgenomen.”

Nieuw Rechts was van meet af aan ook een Europese beweging?

“Zeer zeker. Wel passen partijen zich aan lokale situaties aan. Zo gaat extreemrechts zich in Hongarije harder keren tegen LGBTQ+-rechten, terwijl die hier in West-Europa al meer aanvaard zijn, en het Vlaams Belang dus meer op zijn woorden let. Maar de grote basisprincipes zijn dezelfde. Nationalisme blijft de kerngedachte, het streven naar onafhankelijke naties waarin cultuur en tradities overeind worden gehouden en het nastreven van gelijke rechten voor iedereen als problematisch wordt gezien. Dat gedachtegoed wordt verspreid en gedragen door activistische bewegingen en politieke partijen in heel Europa. Orban in Hongarije, Le Pen in Frankrijk, Haider in Oostenrijk – weet je nog, we mochten er niet gaan skiën, Salvini in Italië, ... In Identiteit en Democratie, de rechts-populistische fractie in het Europees Parlement, delen ze hun ideeën en stemmen ze hun acties op elkaar af.”

Ze zeggen wel concrete antwoorden te bieden op de bezorgdheden van gewone mensen.

“Daar ben ik het helemaal niet mee eens. Men schept de illusie dat men het leven van de gewone mensen gaat verbeteren door de migranten buiten te gooien en links het zwijgen op te leggen. Maar we lijken maar niet te beseffen dat het bij extreemrechts nooit over de gewone mens gaat maar altijd over de natie als geheel, en hoe die tot stand kan worden gebracht. Wat er met de gewone mens gebeurt, hoeveel er op het einde van de maand op zijn rekening staat, is daar helemaal aan ondergeschikt. Als men zegt dat de sociale zekerheid belangrijk is en dat die rechtvaardig moet zijn, dan kan je het daar natuurlijk niet mee oneens zijn. Maar als je goed luistert, dan bedoelen ze dat ze bepaalde mensen uit de sociale zekerheid willen halen omdat ze het niet rechtvaardig vinden dat die erin zitten. En dat zijn niet de rijken die ze eruit zullen halen hé. Vlaams Belang zegt op te komen voor het gewone volk, maar stemt consequent tegen armoedebestrijdingsplannen, tegen minimumlonen. Men schopt constant naar onderen in naam van grote idealen. En vergeet niet dat ‘het volk’ in een nationalistisch verhaal wat anders is dan ‘het volk’ in een liberaal of socialistisch verhaal. Met de gewone mens bedoelen zij de autochtone mens.”

“Weet je, als mensen zich trachten te informeren over de concrete posities van politici en partijen, dan komen ze op basis van de huidige mediaberichtgeving niets te weten. Er worden iedere dag sensationele dingen geserveerd, van plasincidenten tot hippe basketsloefkes, maar wat zeggen de programma’s van de partijen? Kunnen we daar eens op ingaan in plaats van voortdurend in hyperbolen te praten – ‘de moeder aller verkiezingen’, ‘een kaakslag voor die en die’. Dan zal snel blijken dat een Vlaams Belang dat zou inzetten op een economisch links verhaal een complete illusie is.”

Ok, ze zijn misschien niet links, maar vormt extreemrechts ook een gevaar voor de democratie, zoals je vaak hoort?

“Het zijn wolven in schaapsvacht. De democratie is door de verlichtingsdenkers nooit uitgedacht als een directe democratie waar de meerderheid de volledige macht heeft om de hele samenleving vandaag of morgen in te richten zoals zij dat wil. Wel als een complex systeem waar de stem van het volk altijd in relatie moet gebracht worden tot de grondwet en universele rechten, om zo het individu te beschermen dat op dat moment tot de minderheid behoort. Maar zo denkt extreemrechts er niet over. Onder het mom van de democratie wordt die uitgehold. In Nederland won Wilders de verkiezingen met 25% van de stemmen en onmiddellijk was de teneur: ik ben de winnaar van de verkiezingen, ik ben de stem van het volk, ik beslis wat hier morgen zal gebeuren. Zo werkt de democratie dus niet. Hij zal compromissen moeten sluiten met de 75% die niet op hem heeft gestemd. Maar je hebt extreemrechts zelfs niet nodig om de democratie en de rechtsstaat te ondergraven. Als ik Mark Elchardus hoor verkondigen dat een rechter zich moet schikken naar de volkswil, dan lig ik daar wakker van. Dat is exact wat Mussolini in de jaren dertig al zei dat moest gebeuren. Of kijk hoe staatssecretaris De Moor in de behandeling van asielzoekers de mensenrechten schendt en de veroordeling daarvan gewoon naast zich neerlegt.”

Wat met de vraag om extreemrechts ‘mee in bad te trekken’?

“Als je democraat bent is het een fundamenteel probleem om ermee te regeren. Je mag er zeker van zijn dat men er alles aan zal doen om de democratie verder te ondermijnen. Dat zal eerst gebeuren op domeinen waar de gewone, autochtone mens er minst van zal voelen. Eerst zal de ander worden gevisieerd: de allochtoon, de linkerzijde, de LGBTQ+-gemeenschap. Maar uiteindelijk zullen de gevolgen van machtsdeelname pas op langere termijn zichtbaar worden. Kijk hoe Trump bevriende rechters benoemde waardoor hij straks bij gebrek aan unanimiteit zijn veroordeling kan uitstellen, misschien de verkiezingen wint en zichzelf immuun maakt. De hele illusie van ‘ze zullen zich kapot regeren’, ik geloof daar niet in. En voor alles wat niet lukt zullen ze blijven wijzen op de vijanden. Dat is zo in Amerika en ik zie geen reden waarom dat in Europa anders zou zijn.”

Wat valt daartegen in stelling te brengen?

Mijn grootste hoop zit bij een beweging zoals die van Bernie Sanders en Alexandria Ocasio-Cortez in de VS. Divers samengesteld, met mensen uit verschillende sociale klassen. Hen wordt niet de hemel op aarde beloofd, maar duidelijk gemaakt dat samen druk zetten de zaken weer in de goede richting kan doen gaan. Als resultaat zie je nu al de stijging van de impact van vakbonden in de VS, die erin slagen loonstijgingen af te dwingen. Dat is een ommekeer en maakt mij hoopvol. Gewone mensen die strijden voor belangrijke dingen, dat is de toekomst. Daarmee zullen straks de verkiezingen niet worden gewonnen, maar dat is een slechte graadmeter. De overwinning van Wilders is niet gisteren gemaakt. Die is gestart in de jaren zestig van de vorige eeuw. Dat moeten we goed voor ogen houden. Links moet opnieuw een verhaal voor de lange termijn schrijven.”

Waar denk je aan bij ons?

“Vlaanderen heeft een groot en divers middenveld. Dat is een sterkte, maar mijn ervaring is dat dat ook kan verlammen. Als een minister een beleidsmaatregel afkondigt die niet goed is voor onze doelgroep bijten we even op onze lip, want als we verdwijnen is er helemaal niets meer. Maar een groot deel van ons middenveld is fundamentele ideeën als universele rechten en de democratische rechtsstaat wel genegen. Het is echt noodzakelijk dat dat samenkomt in een beweging à la Sanders, rond een aantal minimumdoelstellingen die de gewone mens terug een beter leven moeten geven.”

Zoals Hart boven hard, tien jaar geleden?

“Hart boven hard in 2014 was voor mij het meest hoopvolle in mijn leven, na de andersglobalisten in het begin van de eeuw – zo oud zijn we intussen al. (lacht) De sterkte was de netwerkdynamiek, gecombineerd met een gemeenschappelijke agenda, gedeelde ideeën. Onder de vlag van Hart boven hard zag je duizend-en-een initiatieven oppoppen die aan die ideeën kracht gaven. Dat hebben we opnieuw nodig. Eigenlijk heeft de linkerzijde veel meer mensen dan de rechterzijde, maar we doen veel minder, zeker online. We verzaken te vaak de discursieve strijd te voeren. Waarom zie ik geen shitload aan online advertenties die progressieve ideeën verspreiden, waarom verschijnen vanuit het middenveld niet wekelijks zeven stukken in De Standaard, waarom lees ik in de commentaren op Hln.be alleen rechtse stemmen? Ik begrijp dat niet! De strijd om de ideeën is er een van elke dag en van iedereen. Als je als individu een Facebookpost ziet die slecht is voor de democratie, reageer erop. Bouw als organisatie een verhaal op waarmee je weerwerk biedt aan al die andere verhalen die mensen tegen mekaar opzetten. Ik heb de indruk dat er soms een soort moedeloosheid is, dat het toch geen zin heeft, dat rechts toch dominant is, dat je niemand kan overtuigen. Maar je moet ervan uitgaan dat de zwijgende meerderheid misschien jouw Facebookpost zal lezen of jouw verhaal zal horen en denken: misschien is dat wel het juiste.”

interview Joon Bilcke

**extreem rechts
op sociale
media**
**naar een digitale
tegenstrategie**

10. De eenzame eeuw

Noreena Hertz is een Britse econome en filosofe. In haar boek, *De eenzame eeuw*. Het herstellen van menselijk contact in een wereld die steeds verder ontrafelt (2020), beschrijft ze het wereldwijde gevoel van eenzaamheid. Door de pandemie is dit gevoel nog versterkt. Maar ook sociale media spelen een rol in de wereldwijde eenzaamheids crisis.

“Er waren drie redenen, vertelt ze in een interview (1), om me te verdiepen in eenzaamheid. Steeds meer studenten aan University College London, vertrouwden me toe hoe alleen ze zich voelden. Tot mijn verrassing bleken jongeren de eenzaamste generatie te zijn.

Ten tweede was ik de opkomst van rechtse populistten over de hele wereld beginnen te onderzoeken. Waarom vielen zoveel mensen voor populistten als Donald Trump, Marine Le Pen, Giorgia Meloni of politici van Vlaams Belang? Gaandeweg beseftte ik dat de drijfveer vooral emotioneel was: vervreemding en eenzaamheid. De retoriek van rechtse populistten richtte zich precies op die emotie. ‘Jullie worden over het hoofd gezien, maar wij zien jullie wél.’

Ten slotte had ik net een Amazon Alexa gekocht, een virtuele spraakassistent. Toen ik merkte hoe gehecht ik raakte aan dat toestel, beseftte ik dat zich een hele eenzaamheidseconomie had ontwikkeld van toestellen en diensten die verbinding boden en eenzaamheid verlichtten.

Vanaf 2012, toen het gebruik van smartphones en sociale media bij jongeren echt ingeburgerd raakte, zag je de eenzaamheid en mentale-gezondheidsproblemen sterk toenemen. Dat is een verband. Een veertienjarige jongen die iets gepost had, zat eenzaam te wachten tot iemand het likete, dan voelde hij zich tenminste gezien. In 2020 bewees een studie aan de Stanford-universiteit, die meermaals herhaald werd, dit verband.(2)”

Noreena Hertz ziet ook positieve evoluties. Socialemediabedrijven krijgen een grotere zorgplicht om de psychische gezondheid van hun gebruikers te beschermen. In Groot-Brittannië, maar sinds kort ook bij ons, worden ernstige gesprekken gevoerd over het verbannen van sociale media en het onmogelijk maken van het verkoop van smartphones aan kinderen onder de zestien.

“Smartphones zijn ontworpen om verslavend te zijn. Alles is ontworpen om je hoofd bij de smartphone te houden in plaats van face to face deel te nemen aan de echte wereld. Al scrollend is het helaas heel gemakkelijk om te geloven dat alle anderen populairder zijn of een veel leuker leven hebben dan jij, waardoor je je sneller eenzaam kunt voelen. Ten slotte zijn cyberpesten en onlinemisbruik een groot probleem. Ik ben niet tegen technologie, maar onderzoek is duidelijk: netto is er een negatief effect.

Het politiek debat raakt meer en meer gepolariseerd. Je krijgt meer gescheiden groepen die alleen nog naar elkaar roepen, terwijl echter interactie beperkt blijft. Sociale media versterken dit duidelijk. Wie eenzaam is, wordt niet noodzakelijk tot rechts-extremisme aangetrokken. Andere partijen zouden hen evengoed kunnen aanspreken, alleen doen ze dat veel minder. Rechts-populisten zijn er het meest bedreven in. In verschillende landen spreken ze over familie, broeders en zusters, ze gebruiken de taal van samenhang. Ook op sociale media voelen kiezers zich opgenomen in een groep. Iemand die zich eenzaam voelt ervaart de wereld gemiddeld meer als een bedreigende plek. Rechts-populisten spelen daar op in. Ze maken gebruik van dat angstgevoel voor outsiders, of dat nu immigranten zijn, vrouwen of mensen van kleur.

Hoe kunnen we iets doen aan dat isolement? Op lokaal vlak zie ik hoopvolle initiatieven. In Londen, bijvoorbeeld, heeft de lokale overheid burgers betrokken bij het milieubeleid. Vrijwilligerswerk, zorg dragen is echter gedevalueerd. Het neoliberale denken is ook deel van het probleem: competitiviteit, egoïsme en eigenbelang hebben meer waarde gekregen dan elkaar helpen, zorg dragen voor anderen, samenwerken.”

Ter illustratie:

1) 15 mei 2024

Verleden zaterdag ben ik verhuisd van de pastorie van Zarren naar een appartement in Kortrijk. Ik mocht ondervinden hoe waardevol het is, er niet alleen voor te staan. Voor de verhuis kreeg ik de assistentie van mijn twee zussen en schoonbroers, allen ook al rond de tachtig. Maar hun kinderen in Kortrijk en twee burens in Zarren kwamen een handje toesteken.

Enkele dagen voordien kreeg ik een warm afscheid in de Welzijnsschakel van Zarren-Kortemark, 't Schoederkloptje. Ik lag er aan de oorsprong van, 23 jaar geleden, maar nu groeit en bloeit hij geheel op eigen kracht, mede gedragen door mensen in armoede zelf. Hier in Kortrijk sprong ik gisteren binnen in wijkcentrum De Zonnewijzer, een initiatief van OCMW Kortrijk. De aanleiding was dat je er 's middags kan gaan eten. Maar het is veel meer: allerlei activiteiten en dienstverlening, speciaal gericht op mensen met een beperkt budget, terwijl iedereen er welkom is.

't Schoederkloptje en De Zonnewijzer: twee plaatsen waar je laagdrempelig contact hebt met mensen al of niet in armoede. Eenzaamheid wordt er doorbroken. Gebeurt iets gelijkaardigs niet in kerkverband? Tenminste in een levendige kerkgemeenschap, want dat zijn ze, op verre na, niet allemaal. Waar ze wel zijn krijg je, naast het gemeenschapsleven, nog een scheut christelijke zingeving bovenop en het contact met Jezus en zijn blijde boodschap. Ik geef toe: de voorbije decennia hebben er heel wat mensen hiervan afgehaakt. Dat is niet enkel een gevolg van de secularisatie, maar ook omdat 'het leven' eruit was. In gemeenschappen waar evangelie levensnabij gebeurt, wordt het christelijk geloven niet afgeschreven, integendeel. En precies daar krijgt vereenzaming veel minder kansen.

2) 8 juni 2024

De voorbije decennia woonde ik op 'den buiten'. Sinds kort midden in een stad. Wat zijn de verschillen, wat de gelijkenissen?

De verschillen lijken evident. In een dorp kennen de mensen mekaar? Niet allemaal, verre van. Wie nog niet op pensioen zijn, gaan 's ochtends naar hun werk en komen 's avonds terug thuis waar nog heel wat te doen is. De tijd om met de burens een praatje te slaan, of om deel te nemen aan het sociaal leven is er niet groter dan in stad.

In beide gevallen moet je zelf de stap naar de ander zetten. De gelegenheden zijn er, maar je moet er gebruik van maken. Vele contacten gebeuren thans via de sociale media, en daar maken stad of platteland geen verschil. Het verenigingsleven, de ontmoetingen via school en de boodschappen vinden in een dorp meestal dicht bij huis plaats. Alhoewel: wie een auto hebben – vooral mensen in armoede

hebben er geen – zal op den buiten daarvan meer gebruik moeten maken dan in een grotere gemeente. De fietsen en de steps die rondtoeren in Kortrijk vallen me op. Om van de terrasjes nog te zwijgen.

In een dorp maakt een mens als vanzelf deel uit van een parochiegemeenschap? Ook dat beantwoordt in deze tijd niet langer aan de werkelijkheid. De kerktoeren heeft in een dorp voor haar bewoners meestal wel een grotere symbolische betekenis: het duidt de plaats aan waar men gedoopt werd, zijn communie deed, gevormd werd, trouwde en zal begraven worden. Maar met de ontkerkelijking, ook op het platteland, en met de ontwijding van vele kerken is ook dit niet langer het geval. Lid zijn van een christelijke geloofsgemeenschap gebeurt in onze tijd niet automatisch. Ook hier moet je bewust een stap zetten, waar je ook woont. Ook hier kan je anderen uitnodigen om aan het gemeenschapsleven te participeren.

In beide gevallen – gemeenschap vormen in het algemeen en christelijke gemeenschap in het bijzonder – is er tussen de stad en den buiten weinig verschil. We leven in een erg individualistische maatschappij. Daar uit breken vraagt iets van een mens. Wat hij of zij ervoor in de plaats krijgt, is verrijkend op vele gebieden. En het is een antigif voor extreem rechts.

(Rob)

(1) Nathalie Carpentier, “We moeten socialemediabedrijven behandelen zoals de tabaksindustrie”, De Standaard Weekblad, nr. 643, 11 mei 2024, p. 20-24

(2) Eén groep studenten mocht sociale media ‘normaal’ blijven gebruiken, de andere groep niet. Deze laatste bleek naderhand beduidend gelukkiger en minder eenzaam.

11. De oorlog in Gaza en het christelijk anti-judaïsme

Wat heeft het Johannesevangelie te maken met het huidige Gaza?

De oorlog in Gaza laat niemand onverschillig. De posities zijn veelal gepolariseerd, eenzijdig pro-Palestijns of pro-Israëliësch. Op 26 maart 2024 presenteerde Francesca Albanese op de VN-Mensenrechtenraad een rapport getiteld Anatomie van een genocide. Ze argumenteerde dat er ‘redelijke gronden’ zijn om ‘te geloven dat de drempel die voor de commissie op genocide wijst, werd overschreden’. Het rapport bekijkt de huidige oorlogsdaden van Israël in de context van de afgelopen 76 jaar sinds de stichting van de staat Israël na de gruwelen van de Holocaust, en bekritiseert de ‘koloniale amnesie’ van het Westen tegenover de decennialange Israëlische kolonisatiepolitiek.

Deze bijdrage houdt zich ver van politieke analyses, maar zal ingaan op een van de redenen voor dat ‘koloniale geheugenverlies’. Uiteraard heeft dat te maken met het gigantische schuldgevoel tegenover de zes miljoen joodse slachtoffers van de Holocaust onder nazi-Duitsland. Het heeft ook te maken met een ander onloochenbaar gegeven: het antisemitisme, dat in de concentratiekampen tot dat afschuwelijke hoogtepunt kwam, zat al eeuwenlang in het DNA van de Europese cultuur én werd bovendien gevoed door de christelijke traditie, die heel wat anti-joodse elementen bevat. Als Europese landen – met Duitsland op kop – terughoudend zijn om kritiek te geven op de politiek van Israël, dan heeft dat ook daarmee te maken.

Voorals het Johannesevangelie heeft op dat punt een bedenkelijke reputatie. Het is onder christenen nochtans vaak erg geliefd vanwege zijn mystieke karakter en ‘hoge christologie’. Denk hierbij aan de

proloog met het beeld van Jezus als het vleesgeworden Woord van God en aan de verheven 'Ik ben'-uitspraken van Jezus, die refereren aan de Godsnaam in Exodus 3, 14: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven'; 'Ik ben het ware brood'; 'Ik ben de ware wijnstok'; 'Ik ben het levende water'; ...

Maar veel christenen zijn zich er niet van bewust dat het Johannesevangelie bekendstaat als het meest anti-joodse van de vier evangeliën. Het zwaartepunt daarvan ligt in het achtste hoofdstuk, dat een lange dialoog bevat tussen Jezus en 'de joden' (8, 31-59) waarin Jezus 'de joden' onder meer verwijt 'leugenaars', 'moordenaars' en 'kinderen van de duivel' te zijn. Die beschuldigingen zijn de eeuwen door blijven klinken en werden steeds opnieuw gebruikt om jodenhaat en jodenvervolgung te legitimeren. Het is echt geen toeval dat de nazi's de joden afbeeldden als duivels. Via de middeleeuwen is er een rechtstreekse lijn naar Johannes 8,44 te trekken.

In de scherpe discussie tussen Jezus en 'de joden die in Hem geloofden' (of: 'die in Hem geloofd hadden', de grammaticale vorm is dubbelzinnig) in Johannes 8, 31-59 komt een heel ander beeld naar voren dan dat van de zachtmoedige prediker van vergeving, liefde en zelfs vijandsliefde. De taal die Jezus spreekt is zo bikkelhard voor 'de joden' dat de tekst in de katholieke liturgie weggemoffeld wordt. Hele stukken van het betreffende hoofdstuk worden er gewoon niet gelezen, uit onbehagen met de ongemeen harde woorden van Jezus.

Maar daarmee los je het probleem niet op

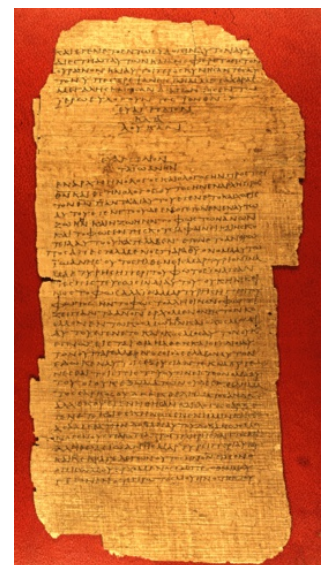
Het is nauwelijks te geloven dat de christelijke Heilige Schrift zulke haatdragende verzen tegen de joden bevat. Eeuwenlang hebben die doorgewerkt in een antisemitisme dat tot in de twintigste eeuw nauwelijks in vraag werd gesteld – tot de Holocaust bezinning over de medeverantwoordelijkheid voor die geschiedenis onvermijdelijk en noodzakelijk maakte.

Dus ja, hoe valt dat anti-judaïsme in het Johannesevangelie te begrijpen en wat kan je er vandaag mee aanvangen, zeker na de moord op zes miljoen joden in de Holocaust? Welke rol spelen die scherpe woorden uit de mond van Jezus in de verhouding tussen joden en christenen vandaag? Maar ook: wat leert het Johannesevangelie ons over de manier waarop gelovigen hun identiteit opbouwen? En wat zegt die kwestie over het openbaringsstatuut van heilige schrift als "Woord van God", een kwestie die ook in andere religieuze tradities speelt? Dat zijn vragen die daarin mee resoneren.

Hoezo, het Johannesevangelie is anti-joods?

Vooreerst moet er terminologisch helderheid worden geschapen. Antisemitisme is – kort samengevat – algemene vijandigheid tegenover joden als joden. Anti-judaïsme is theologische kritiek op het joodse geloof als heilsweg.

Vergeten we echter niet dat de term 'semieten' een veel grotere groep omvat dan slechts joden. Geografisch gaat het over een gebied dat zich uitstrekt over het Midden-Oosten, Eritrea, Ethiopië en Noord-Somalië. Taalkundig gaat het niet alleen over het Hebreeuws, maar o.a. ook het Akkadisch, Arabisch, Ethiopisch, Aramees, Syrisch en Ugaritisch. Het begrip 'antisemitisme' is pas in de 19de eeuw ontstaan in verband met de rassentheorieën en de nationalistische theorieën van toen. In het debat over (de auteur en de tekst van) het Johannesevangelie is 'antisemitisme' zodoende een inadequaat en anachronistisch begrip.

Ook de term anti-judaïsme vraagt verdere toelichting. Want waarop slaat het woord 'judaïsme'? Gaat het over de (religieuze) inhoud van het joodse geloof, of over uiterlijke (culturele) joodse gebruiken en rituelen? En omvat het alle stromingen binnen het judaïsme, en slaat het ook op de joden in de diaspora, of alleen

op het joodse volk in Israël? Welke betekenis mag of moet je geven aan de term 'hoi ioudaioi': de inwoners van Judea, de gelovige joden, de religieuze gezagsdragers, ...? Afhankelijk van de context zou je 'de joden' in het Johannesevangelie kunnen beperken tot een specifieke groep. Maar waarom zou Johannes daarin de synoptici niet zijn gevolgd? Volgens de Canadese joodse Bijbelwetenschapper Adele Reinhartz was het wel degelijk de bedoeling van de vierde evangelist om 'hoi ioudaioi' als een soort (voornamelijk negatief) mantra te laten klinken.

Dat brengt ons bij de vraag hoe we zijn anti-judaïsme moeten opvatten. Daar zijn immers drie verschillende vormen/gradaties in te onderscheiden:

- Gaat het om een verderzetting van de oude profetische traditie, dus om profetisch anti-judaïsme als deel van een min of meer onschuldige binnen-joodse polemieken?
- Of geeft de evangelist hier blijk van een joods-christelijk anti-judaïsme, dat het christelijke geloof superieur acht ten opzichte van het joodse geloof, vanuit de overtuiging dat Jezus Christus de noodzakelijke sleutel is tot het ware joodse geloof?
- Of betreft het supersessionistisch anti-judaïsme, dat de stelling huldigt dat het joodse geloof als heilsweg overbodig geworden is en vervangen is door het christelijk geloof?

In de wetenschappelijke discussies over de kwestie komt nog een andere driedeling naar voren, met name over de vraag op welk niveau het anti-judaïsme te situeren is.

Sommigen pogen het anti-joodse karakter te neutraliseren door de 'onschuldige' tekst los te koppelen van de latere 'foutieve' (subjectieve) lezing. Het anti-judaïsme situeert zich in die benadering dus louter en alleen in het hoofd van de lezer (intentio lectoris).

Anderen erkennen dat de tekst zelf – objectief – een 'surplus betekenis' heeft, die de evangelist evenwel niet bedoeld heeft. Zij stellen dat het probleem in de tekst zelf zit (sensus textus) en ontkennen niet dat het Johannesevangelie daardoor (nogmaals: onbedoeld) een anti-joods potentieel bezit.

Slechts een minderheid legt de verantwoordelijkheid voor het anti-judaïsme in het Johannesevangelie bij (de intentie van) de evangelist zelf (intentio auctoris). Anders gezegd: zij stellen dat Johannes de tekst zodanig heeft geschreven dat hij niet anders dan als anti-joods kan worden begrepen. Dat is evenwel een riskante positie, want dan poneer je dat anti-judaïsme inherent en intentioneel aanwezig is in de bronnen van het christelijk geloof. Zo riskeer je ongewild een bondgenoot te worden van hedendaagse antisemieten, die maar al te graag religieuze gezagsargumenten hanteren om hun ongedifferentieerde jodenhaat te onderbouwen.

'De joden' in het vierde evangelie

Hoogst kenmerkend voor het Johannesevangelie is het voortdurend vermelden van 'de joden' (hoi ioudaioi). De term komt in het vierde evangelie in totaal 71 keer voor (4 keer in het enkelvoud; 67 keer in het meervoud, waarvan 6 keer in de uitdrukking 'koning der joden'). Mattheüs, Markus en Lukas gebruiken de term in totaal respectievelijk slechts 5, 7 en 5 keer, voornamelijk in de uitdrukking 'koning der joden' (respectievelijk 4, 5 en 3 keer).

'De joden' in het Johannesevangelie komen er niet goed uit: ze begrijpen niet dat de Schrift over Jezus getuigt (3,10; 5,39.45-47; 6,45); zijn vervreemd van God (5,42; 7,28; 8,19.55; 15,21; 16,3; 17,25), haten de Vader (15,23-24); zijn niet Gods kinderen maar van de duivel (8,39-44); zijn vol zonde omdat ze niet in Jezus geloven (8,21.24; 15,22.24; 16,8-9); bedreigen Jezus: ze proberen Hem te arresteren (7,30; 10,39), vervolgen Hem (5,16); willen Hem doden (5,18; 7,1) of stenigen (8,59; 10,31-33; 11,8); worden gevreesd, ook door geloofsgenoten (7,13; 9,22; 19,38; 20,19); en zetten Jezus' volgelingen uit de synagoge (9,22; 12,42; 16,2).

In de dualismen die Johannes veelvuldig hanteert, associeert hij 'de joden' telkens met de negatieve pool ervan: dood vs. leven (5,24), veroordeling vs. heil & redding (5,28), vlees vs. geest (6,63); satan vs. God (8,44); duisternis vs. licht, slavernij vs. vrijheid, en leugen vs. waarheid (8,12-59).

De johanneïsche Jezus distantieert zich ook meermaals van 'de joden': ze behoren niet tot zijn schapen (10,26) en ze zijn 'van beneden'/'van deze wereld' (8,23; 13,1; 15,19; 16,28; 17,14.16; 18,36). Hij spreekt over de joodse wet als 'jullie/hun wet' (8,17; 10,34; 15,25) en over de joodse voorvaderen als 'jullie vaders' (6,49).

Dat alles maakt het moeilijk iets anders te concluderen dan dat het anti-judaïsme in Johannes toe te schrijven is aan de intentie van de auteur. De evangelist herhaalt op verschillende manieren voortdurend dat het ware geloof en het heil alleen te vinden zijn in Jezus Christus. Johannes heeft daar zo zijn redenen voor, en die zijn te vinden in de historische context: hij schreef zijn evangelie rond het jaar 90. In die periode was de onderlinge verstandhouding tussen joodse geloofsgenoten die Jezus al dan niet aanvaardden als de Messias, in die mate verslechterd, dat het gevoel leefde dat er een kant moest worden gekozen. Christenen – onder wie inmiddels zowel joden als Samaritanen en heidenen – konden niet langer een stroming blijven binnen het jodendom, maar evolueerden tot een aparte geloofsgroep.

Onder exegeten is er consensus dat de evangelist de zaken op scherp stelt om de joodse christenen te overtuigen van de noodzaak van het geloof in Jezus, zodat hij ze voor zijn 'kamp' kan winnen. Johannes projecteert daarom ervaringen uit zijn eigen tijd en gemeenschap op zijn evangelie over Jezus. Dat resulteert in een zogenoemd two-level drama: het Johannesevangelie is een (theologisch) drama op twee (historische) niveaus, namelijk dat van Jezus' leven en dat van de conflicten waarmee de Johanneïsche gemeente te maken krijgt.

Als overtuigingsmiddel dat het ware jodendom zich toont in (het geloof in) Jezus is het vierde evangelie echter ook het meest joodse van de vier evangeliën. Veel meer dan de drie synoptici beklemtoont Johannes het jood-zijn van Jezus: Hij bezoekt de synagoge en de tempel, neemt deel aan de joodse feesten, treedt op als leraar en rabbi, participeert in rabbijnse discussies, heeft joden als leerlingen en wordt begraven volgens de joodse rituelen. Het evangelie is daarnaast doorspekt met referenties aan het Oude Testament: de proloog is een echo van Genesis 1; er is het beeld van Jezus als profeet, Lam Gods, Rabbi, Messias, Koning van Israël, herder, wijnstok, ...; er zijn veelvuldige verwijzingen naar oudtestamentische personen (o.a. Abraham 11x, Jakob 3x, Mozes 9x, Jesaja 4x, Elia 2x) en teksten (16 expliciete citaten, o.a. Jes 53,1 en 6,10 in Joh 12,37-43).

Statuut van heilige Schrift

Het anti-judaïsme in het vierde evangelie is een goed voorbeeld om aan te tonen dat heilige Schrift niet mag worden benaderd als medium waarlangs God rechtstreeks tot de mens spreekt en waarin geloofsinhoud letterlijk wordt weergegeven. Heilige geschriften zijn geen dictaat van God, maar 'vleesgeworden' woord in de menselijke zin van het woord.

De erkenning dat de evangelist zeer menselijke overwegingen meenam in zijn evangelie over Jezus, herinnert aan de absolute noodzaak om gewetensvol onderscheid te maken tussen wat werkelijk goddelijk geïnspireerd is in de tekst en wat daarin terechtgekomen is als resultaat van pure menselijkheid. Openbaring gebeurt nu eenmaal altijd via mensen, en is dus feilbaar.

Het openbaringsstatuut van heilige Schrift is niet zonder meer absoluut. Bij een tekst als Johannes 8, 31-59 is dat zeer duidelijk. Het ontslaat ons niet van de vraag of – en hoe – God zich laat kennen in teksten die tegen de borst stoten.

Post-Holocaust

De Holocaust heeft de bezinning over de rol van de christelijke traditie in de geschiedenis van het antisemitisme onvermijdelijk en noodzakelijk gemaakt. Er is vandaag geen theologie meer te bedenken die niet op een of andere manier – direct of indirect – het perspectief van de joods-christelijke dialoog en de Holocaust in rekening brengt. Die omwenteling in de geschiedenis van de christelijke theologie is ronduit fenomenaal en indrukwekkend te noemen. Het eerste document waarmee de rooms-katholieke kerk afrekende met haar anti-joodse geschiedenis, is *Nostra Aetate* (1965), een van de documenten van Vaticanum II. Daarin wordt officieel en krachtig komaf gemaakt met de idee dat de joden collectief verantwoordelijk zouden zijn voor de dood van Jezus en dat ze een vervloekt volk zouden zijn. Ook het antisemitisme wordt officieel en stellig afgekeurd. De tekst verschijnt twintig jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Dat lijkt lang, maar het is nauwelijks voorstelbaar dat er in slechts twee decennia zo'n fundamentele kentering heeft plaatsgevonden, na de vele eeuwen van christelijke jodenvervolgingen (denk aan de beruchte pogroms op Goede Vrijdag) en wederzijdse tegenstellingen, minachting, haat en beschuldigingen.

De Pauselijke Commissie voor de Religieuze Betrekkingen met de Joden volgde met andere belangwekkende documenten: Richtlijnen en suggesties voor de toepassingen van de Concilieverklaring *Nostra aetate* nr. 4 (1974), Verklaring over de juiste presentatie van de joden en het jodendom in prediking en catechese binnen de Rooms-Katholieke Kerk (1985), Wij herinneren ons. Een beschouwing over de Shoah (1998), en "Want God kent geen berouw over zijn genadegaven noch over zijn roeping" (Rom. 11, 29) (2015).

De Pauselijke Bijbelcommissie publiceerde in 2001 het document *Het Joodse volk en zijn heilige geschriften in de Christelijke Bijbel*.

Ook vanuit joodse hoek kwamen er tegen het einde van de 20ste eeuw documenten die de toenadering in de dialoog met de christenen markeren. Dat er van joodse kant redelijk wat tijd nodig was om overtuigd en van harte mee te gaan in de kentering van de katholieke kerk jegens de joden, is meer dan begrijpelijk. Het wantrouwen overwinnen was een moeizaam proces dat veel moed vroeg. Maar de documenten kwamen er: Response to Vatican Document 'We Remember' (1998, International Catholic Jewish Liaison Committee), *Dabru Emet* ("Spreek waarheid", een open brief van 10 september 2000 met 170 ondertekenaars), *To Do the Will of Our Father in Heaven: Toward a Partnership between Jews and Christians. Orthodox Rabbinic Statement on Christianity* (december 2015, Center for Jewish-Christian Understanding & Cooperation). Dit laatste document bevat een begeleidende commentaar van de Argentijnse Rabbi Abraham Skorka, een goede vriend van paus Franciscus.

Ook vermeldenswaard is *The Jewish Annotated New Testament* (2011, 2017²), een uitgave van het Nieuwe Testament met commentaren en korte essays van uitsluitende joodse nieuwtestamentici. Het is een bijzonder interessante editie die focust op het joodse karakter van het Nieuwe Testament en op de thema's en vragen die daar vanuit joods perspectief mee samenhangen.

Er zijn inmiddels ook gezamenlijke initiatieven ontstaan om de dialoog en de samenwerking te bevorderen, zowel lokaal als internationaal. Op internationaal niveau is er onder meer het ILC (of ICJLC: International Catholic-Jewish Liaison Committee), het officiële forum voor de dialoog tussen de Pauselijke Commissie voor de Religieuze Betrekkingen met de Joden en het International Jewish Committee on Interreligious Consultations (IJCIC - www.ijcic.org). Meetings van het ILC brachten al meerdere "joint statements" voort over allerhande thema's. Daarnaast zijn er ook nog de ICCJ (International Council of Christians and Jews; www.iccj.org), JCR (Jewish-Christian Relations. Insights and Issues in the ongoing Jewish-Christian Dialogue; www.jcrelations.net), de CCJR (Council of Centers on Jewish-Christian Relations; www.ccjr.us) en het CJCUC (Center for Jewish-Christian Understanding & Cooperation; www.cjcuc.org).

Bij meerdere gelegenheden heeft de huidige paus de banden met de joden aangehaald en erop gewezen dat christenen en joden samen het pad naar meer vrede in de wereld kunnen helpen plaveien. Maar de verhouding tussen geloof en politiek blijkt steeds opnieuw bijzonder complex te zijn en in het geval van de oorlog in Gaza is het problematisch te noemen dat veel joden kritiek op de Israëlische politiek bestempelen als antisemitisme. En hoe ga je het gesprek aan met joodse kolonisten die met de Bijbel in de hand 'hun' land op Palestijns grondgebied opeisen, omdat God zelf het aan hen heeft toegewezen? En ondertussen wordt Christus voortdurend opnieuw gekruisigd, aan beide kanten van het conflict.

Auteur:

Frederique Vanneuville haalde in december 2001 een doctoraat in de theologie met een proefschrift getiteld: Jesus and 'the Jews' in John 8:31-59. An Interdisciplinary Investigation into the Problem of Anti-Judaism in the Gospel of John (promotor: Reimund Bieringer; co-promotor Didier Pollefeyt).

12. Basiscursus Hebreeuws

Voor wie geboeid is door het woord van God in de Schrift en verlangt om via de openbaringstaal daar dieper in door te dringen. Voor wie wil meestappen in de hedendaagse dialoog met het Jodendom: Jezus was een Jood! Voor wie nog helemaal geen Hebreeuws kent (enige voorkennis is niet vereist).

De cursus heeft tot doel de studie van het Bijbelse Hebreeuws aanvangen via het eenvoudiger moderne Hebreeuws. Het uiteindelijke doel: het lezen van de Bijbel in de oorspronkelijke taal.

De basiscursus Hebreeuws loopt over 2 jaar. De lessen vinden plaats op zaterdagmiddag. In 2025 volgt dan een zomercursus waar de eerste Bijbelteksten gelezen worden met de groep. De lessen worden afgewisseld met Hebreeuwse zang, video-opnames en kennismaking met het Jodendom. In het tweede jaar wordt de kennis verder verdiept en in de zomer van 2026 kan men aansluiten bij een leesgroep.

De lessen vinden plaats in het Trudocentrum (Maria Assumptakerk), Prins Filiplaan 10A te Assebroek (Brugge). Bijdrage €35 per lesdag, koffie en syllabus inbegrepen.

Lesdagen, telkens van 14 tot 17 uur: zaterdag 28 september, 12 oktober, 16 november, 14 december 2024, 1 februari, 1 en 15 maart, 5 april, 3 en 24 mei 2025. Na de les van 12 oktober kan beslist worden om al dan niet verder te participeren.

Docenten: Zr. Godeliph Deruwe en mevrouw Edith Deriemaeker

Alle verdere info: <https://hebreewsmamre.wixsite.com/hebreewscursussen> - Zr. Godeliph Deruwe godeliph@gmail.com en 0477 82 96 14

Inschrijven voor 28 september en 12 oktober graag vóór 20 september 2024 met vermelding van naam, adres en telefoonnummer mailen naar sint.trudo.econ@gmail.com of sturen naar: Economaat Sint-Trudoabdij, Oude Oostendse Steenweg 53 te 8000 Brugge.

13. Geloven in een andere wereld

Je kan deze titel op twee verschillende manieren verstaan: geloven dat deze wereld veranderbaar is, of: hoe christelijk geloven in een wereld die de voorbije decennia grondig veranderd is.

De eerste betekenis komt in deze nieuwsbrieven uitgebreid aan bod. “Er kan hier wat veranderen in denken, doen en handelen” zingen Carlos Desoete en Piet Spanhove ons toe. Gedreven door het evangelie geven we niet op. Herinner je Aleksej Navalny: zijn ultieme oproep “Geef nooit op”. Dit antwoordde hij op de vraag wat zijn laatste boodschap zou zijn als hij vermoord zou worden. Of met de woorden van het oude chiro-liedje: “De wereld is een mooi maar werkelijk ding”. Je kan dit louter voluntaristisch begrijpen. Voor ons komt daar iets bij: “Iemand ging ons voor. En daarom ga ik door”.

Hier staan we evenwel stil bij de tweede betekenis. Sinds de jaren '60 van de twintigste eeuw heeft onze wereld een grondige gedaanteverandering ondergaan. Toen leefden we in een homogene wereld. O ja, er waren ook ‘de andersdenkenden’. Maar die behoorden niet tot onze leefwereld. Naast onze katholieke zuil was er ook een socialistische en een liberale. In vreemde landen leefden ook nog moslims en aanhangers van allerlei godsdiensten. Dat waren ‘de anderen’. Maar wij bewogen ons veilig binnen de contouren van een afgeschermd katholieke gemeenschap.

Thans leven we overduidelijk in een pluralistische, multiculturele en globalistische samenleving. De kinderen die in de 21ste eeuw geboren werden kennen geen andere. Hun vrienden hebben niet zelden een andere huidskleur, een ander geloof, andere waarden en opvattingen dan hun eigen ouders en grootouders. En ze vinden dat heel normaal.

Voor christenen luidt dan de vraag: hoe ga je daarmee om? We kunnen niet doen alsof onze neus bloedt. Gewoon verder leven – en geloven – zoals we al altijd gewoon waren is geen optie. We stellen vast dat ook de kerk op dit vlak aan het veranderen is, althans hier in Vlaanderen.

Ik bladerde mijn laatste nummer van 'Kerk & leven' door (1). Fragment uit een interview met Marc Van Ramst: "Ik ben katholiek opgevoed, maar tijdens mijn studies geneeskunde heb ik genoeg ellende gezien om te besluiten dat er geen algoede God kan bestaan. Ik heb niets meer met dat traditionele godsbeeld. Theologen zullen daar wel een goede uitleg voor hebben, maar godsdiensten hebben in mijn ogen ook te veel onrecht aangericht om daar zelf nog achter te kunnen staan. Toch begrijp ik dat religie voor vele mensen een houvast en troost is. Daar kan ik enkel respect voor hebben."

En, enkele bladzijden voordien, van een eigen redactor – Erik De Smet – het Vaticaanse document over het zegenen van 'irreguliere koppels': "Wellicht is de Vaticaanse verklaring een teken van de Vaticaanse diplomatie, die zich bewust is van de verdeeldheid in de wereldkerk en toch probeert een middenweg te vinden. Maar lukt dat wel? Voor de enen is het de eerste stap, voor anderen een stap te ver. Er is ook reden om bezorgd te zijn over het feit dat een binnenkerkelijk debat snel wordt overschaduwd door haat en agitatie." De titel van het artikel: 'De gulden middenweg bestaat niet'.

Enkele jaren geleden waren deze artikels in 'het parochieblad' ondenkbaar. Ze zijn een symptoom van de dialoog en het binnenkerkelijk pluralisme die de huidige kerk meer en meer gaan kenmerken. Dit waren ook kenmerken van de jonge kerk. Ze ontstond in een smeltkroes van religies en filosofieën, volkeren en opvattingen. De eerste eeuwen ging ze uitdrukkelijk in dialoog met de toenmalige filosofische hoofdstroming: het Griekse denken. En ze werd er duidelijk door beïnvloed. Denk maar aan de concilies van de vierde eeuw en aan Augustinus. Het binnenkerkelijk pluralisme was, ten tijde van het ontstaan van de geschriften van het Nieuw Testament uitdrukkelijk aanwezig. Het Jezusbeeld van Johannes verschilt grondig van dat van de synoptici, om maar dit te noemen.

Vandaag mag daar expliciet voor gekozen worden: voor dialoog met de grote hedendaagse levensbeschouwelijke stromingen en een binnenkerkelijk pluralisme op het gebied van liturgie, leer en praktijk. Wel moeten alle richtingen de toets van het evangelie doorstaan. Bijvoorbeeld: racisme en geweld tegenover tegenstanders kunnen niet. Daar zullen overkoepelende instanties, onder leiding van de paus en van de bisschoppenconferenties, over blijven waken. Maar tegelijk genieten de plaatselijke gemeenschappen een grote autonomie. Dit wordt dan de concrete en vernieuwde opvulling van de collegialiteit van de kerk, die het 2de Vaticaanse concilie zo dierbaar was.

Toegegeven, dit is een 'droom van een kerk', geen beschrijving van de huidige werkelijkheid. En zo belanden we in de buurt van de eerste betekenis. Wat vind jij vandaag het moeilijkst: geloven in een andere wereld of geloven in een andere kerk? Het antwoord is niet zo belangrijk: zolang we maar, hier of ginder, stapjes zetten in de goede richting.

(Rob)

(1) Kerk & leven, nr. 08 van 21 februari 2024, jaargang 85, p. 16 en 6

14. Rustpunt

Verstaanbare vrede

Niet in een vredesdialoog
met Amerikaans opbod,
niet in het praten van
Siberisch-koude mensen,
niet op het eiland van
de eenzame idealist,
niet in de massa
die jaagt en vervreemdt,
niet daar vond ik
de tijdloze vrede,
waarover ieder
spreekt, die
eeuwenoude vrede,
meer dan een lieve vrede,
waardoor ik schrijvend
stiller word en hoop.

Enkel in het spelen
van dankbare kinderen,
enkel in de tijding
van dichters en profeten,
enkel in de vloed van
kreten van een handjevol
mensen, enkel in de eenvoud,
waardoor ik mensen versta,
enkel zo lees ik soms met ogen
vol van tranen dat vrede
ooit wel mogelijk is.

Luc Vandenabeele
Verstaanbare vrede

COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Deboscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Marcel Cloet, Ignace D'hert, Dani R. Leroy, Luc Vandenabeele
en Frederique Vanneuvillie
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.